КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ТАХАН МОСКВЕ ХЬАЕЛЛ КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ III СЪЕЗД

Масса а мехкашкара пролетареш, віашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 141 (4778). ШИНАРДИ, 25 ноябрь 1969 шу. Мах 2 кап.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА БЕХКТОКХАМЕ ХА

Гуйран тlеххьара бутт байна боалаш латт. Соахка гурахьа в укх шера біаьстна а діайнйна хинначу культурай тlеххьара гектараш чукийна йоалаш латт. діадийна даьннад гурахьа дуа алат. Шоаш шера хьийгача кьих хьахиннечун итогаш ош ба лаьтта леладераш. Кхыча тайпара да хьайбаш леладерий гlулаххаш. Цар болхаш чаккхдаьннадац. Вонкъалдар вьлча, хlана йоалуш мара латтац парла эгара далагlа, бехктокхамегlа, шоай беррига чия тlебахийта къахьега дезаш йола ха — общественик хьайбаш lангара доахилга.

Дикка хала шу дар карарадар Цхьабакъда укх шера эттача чоаллерча хьалошка а віаштlехьдьлар Нохч-Гlалгlайчек дукхагlа болча хьайбаш леладерий хьайбай продуктивность лакхъяра в Дальхен заказ кхоачашира а шоай торонех боагlача тайпара пайда эца. Цунна тешал ду дукхачь районий колхозашкен, совхозашкен латтача гlулакхаша. Дикка дукхагlа даьккхад укх шера дулх, фуаш, тха Шелковской района боахамаша. Цар хlанлелкъа кхоачашъяй даьхенна шура, фуаш, тха діадалара шера плаш, кхоачашъяьбовла болх района хьайбаш леладераш дулх доккхара шера план а. Хьотте а кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх, фуаш, тха доккхара шера план Ножай-Юрта района боахамаша. Ишттa тlеккхоачашъяьй дулхи фуаши доккхара план Советски района колхозаша. Во латташ паччахьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара гlулакх Наурски района колхозашкен совхозашкен. Цига тlеккхоачашъяьй фуаши тхаи доккхара шера план, кхоачашъяьйоалаш латт дулхи шурец йоккхара план а.

Цу фактана хьакъонк вай боахамий торонаш йоккхий хилар, хьайбай продукташ яхарен уж паччахьалкхенга йоккхарен резервахех вай лерттlа пайда эцаш хилча республике хьожхамаш дикка лакхагlа хила йиш йолаш кила. Ерригa республика хьанйичча дуккхьала тха мара кхы цхьаккха а хьайбай продукци йоккхара шера план кхоачашъяь яц вай колхозашем, совхозашем. Геттара эсала латт паччахьалкхенга шура йоккхара гlулакх.

Къаьстта во латт хьайбай продукташ яхара в уж паччахьалкхенга йоккхара в гlулакх республике эггара йоккхагlа йолча Грозненски районе. Цу района боахамаша кхоачашъяьц Даьхенна дулхи шурен діалара итт бетта план, геттара эсала да цига шура яккхара я паччахьалкхенга йоккхара а гlулакх. Кхы дикагlа дац гlулакхаш Урус-Мартана района боахамашка а. Дукха деккар тlадисад царна шурен дулхи кийчдара даьхье діабакхача итт бетта. Шура, дулх, фуаш кийчдара пави кхоачашъяра республика юха етттараштa юкъе да Назарен, Ачхой-Мартана, Шаьла районий боахамаш. Цареи а дукха деккар тlалисад итт бетта, къаьстта шура йоккхара дамлье.

Хьайбаш леладерий денал а хьинар а гучалоаккхаш уж шоай деккарех лоархlабу лоархlабаш долчча тайпара, керттера дар чухьоккхаш йола ха я доалан чусоцадь ха, хlаьта цу хана, хоаш долча тайпара, керттерадар доакъарах пайси пайда эца хар, доахана доаггlача тайпара гlулакх дар, уж лерттlа кхабар мадий. Дуццlлага йоццаш дика хьахьийгад укх шера механизатораша а хьайбаш леладераша а доахаян жан кхоачам болаш доакъарца lелашдара. Совхкарачул дукха дукхагlа кийчъяьй укх шера республике колхозашкен, совхозашкен салос, витаминаш йоазка баьца хьор, йол, ча, концентраташ. Долче, вай йиш к хьайбай продуктивность дох ца яьлийтарал совгlа, хlанзчул тlехьагlа из лакхье в. Укх лоартlехьагlа хьайбаш хlемерча хана хlара леладучанна хьалхашка латта керттера деккар да бокъонца хьурмат деш, хара килограммах доала беркат лакха хургдолаш доакъар леладар. Цунагlа дикагlа пайда эцара эггара хьалха де дезар да цу бокъонца кийч даь а белоклцу дукхагlа йоккхаш а мара хьайбашта хьалхашка дулларгдолча гlулакх віаштlехьдаккхар дуц кхоам ца барца къовсам лоаттабар. Діадахача шерий опыто хьахьокхача тайпара, хулаш да доакъар боахаме шортта доллашехьа, боарамагlа доадаш, доал ца деш из леладар бахьан долаш хьайбай продуктивность лоллуш, ферица цхий дловаш кхоачам ца сп. Доаггlача тайпара кийч ца даш, дегlа пайдана йола вешествош дуккхагlа йоккхаргйолаш тоа ца деш доакъар хьайбашта дехка сат аьлкий а гурахь а механизаторашен хьайбаш леладерашен хьийга къа ца лоархlа, боахамера гlулакхаш жимча тайпара хьича а бе башка ца хета сат лархlа веза. Де дезар да хьайбенна діайиллача хlара килограммо юхалур мамогта дукхагlа хилийтар. Доакъара кхон бе яхилга хьайбашта кхоачам хиллал доакъар діа ма ле а уж мена леладе а яхилга дац. Из ла йол, силос, концентраташ, ча зехьа из доалс, доакъара лерттlа хьурмат де яхилга.

Доакъар тоадара даькъе йоккха опыт lоаьй республика дукхача колхозашкен, совхозашкен. Вахаро бакъахьа, пайдана хилар хьахьекха долча деррига а пайда эца беза фермий специалисташа, хьайбаш леладераша. Хьалха латтарий опыт шерра діадовзийта еза, хьайбай продуктивность лакхъяра массанена а шуцах пайда эаргболаш.

Хоза ха я хlана латтар. Массаньалха а йіайза, екъа в. Укх деносекхьа пайда эца беза хlара боахаме, тоадеза дола кхийш тоаве деза, доакъара цехаш болх бе йолаялийта еза, ара даьс доакъар хьайбаша lа доаккхаргдолеч хьатlаоза деза, фермашкара еха механизмаш тоаве еза. Хьайбаш леладерашта эша культурно-бытови хьалаш lалашде деза.

Гуйра чаккхйоалаш латт. Лоахаяга lа дика даккхийттара хьайбаш леладераш хlанзъе а деза хьинаре оарцагlбоале, торо хургъя вай паччахьалкхен плаваш я В. И. Ленин ваь 100 шу дизарв сийна тlайина деккараш а кхоачашде. Цу гlулакха мел эшар долаш да вай республике. Де дезар да колхозийн, совхозийн партийна организацеца, боахамий кулгалхоша боахамашка йолаш йолча резервахех пайда эцара беррига хьайбаш леладераш оарцагlбахар. Планал совгlа Даьхенна еппа хlарa тонна дулх, центнер шура из да хьайбаш леладераша ленински юбилейна кийчду совгlат.

РСФСР ЛАККХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА
РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

вор1lезлагlа хержача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета яхлагlа сесси 1969 шера 23 декабре гор. Москве гулъе.

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва.
1969 шера 21 ноябрь.

Колхозхой Кхоалагlча Ерригсоюзни съезда хетадь «Советски художник» яхача издательства араийна художника В. Брискина плакат. ТАСС фотохроника.

ШОРТТА ДОАКЪАР lАЛАШДАЬД

Укх шера Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза партийни комитета къестабьча боахаме дукхача дешашта юкъе кертторчарех дар общественни хьайбашта доакъар lалашделга.

Колхозе доакъар кийчдара баьза пайда ийцар техникех, оарцагlбаьхар колхозхой, де йиш мел яр аяр. Укх шера къаьстта дукха хlама даьд колхозе доакъар доаккхилга тоадара. Къаьстта теркам тlабахийтаб люцерна дукхагlа діаера. Укх шера 800 гектар сорагlа долча лаьтте діайийнайр из. Кхоаза хьекхача люцерна дикача аьла біаьш тоннаш елар.

Доакъар дикагlа а дукхагlа а кийчдара колхоза партийни комитето, бригадий паторганизацеша шоай собранешка дийцар общественни хьайбашта кийчдеш дола доакъар дикагlа хилийтара. ніадійна а шоаш тlеяьйна а баьцаш дикагlа хьахилийтара, хьайбашта доакъар кийчдеш деча балдаьта хьайбаш леладерий хьакъоздаре дешаш.

Уж кхоачашдеш укх шера колхозе доакъар кийчдеча вор1l вокъоскик даь «Йол кийчъяра деноме» аьлча цlи тиьлтар царех колхозе. Хьайбаше lа доаккхаргдолча йол гlанхьаш, дуках аргlаш деш боах беш хилар беррига колхозхой: кожсаш лекраш, механизаторш, гидравлически оппарат.

Хlанз «Красный пахарь» яхача колхозе соахка укх хана 7 эзар тонн доакъар мара ца кийчдь хиннача метта 10 эзар тонн доакъар кийчдаьд, цунах 6,2 эзар тонн люцерна а йолаш. Соахка люцерна йоза кlеигагlа яр. Вор1l эзар тонн гаттча силос я. Из а соахка хиннача дикка дукхагlа я.

Колхоза зооветспециалисташа даьча лоархlамех колхозе lалашдаьд хьайбашта lа доаккхара кхоачамхилал моша а гlоша а доакъар. Хlаьта кхы а доакъар кийчдеш а да. Цу деша еш йола теркo лаьгlдаьлийтаза колхоза партийни организаце. Доакъар кийчдара теммаш лаьlлуш яц. Хlанз дуга ча да хьайбаша lа доаккхаргдолча тюкех тlаоздаш. Дика тоlалаь віашка техаз деррига ча. Фермашта хьатlаоза ча доал дара фермий заведующешкен жа lуппкен діахенна.

Хажъа тlахьарьама группашкен постащкен цхьана коммунисташа хеддаиза теркo ю кийчдаь lооттадаь доакъар лорадара, доал дара.

Колхоза партийни организаце доакъар кийчдара къахьегамхой оарцагlбоахаш баьча боккхача баллах доккха беркат даьлар — общественни хьайбаша дайа в долаш lа яаккха доакъар кийчдаьна «Красный пахарь» юртбоахама артела.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской района секретарь.

ДОТТАГlАЛА БУВЗАМАШ ДЕГlАДОАЛАДАРГАХЬА БАЬККХА КЕРДА ГlА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумой Советски правительстван йийха еха 3-ча ноябре деш 22-ча ноябрга кхачалца доттагlала визитагlа Советски Союзе хиннай Къулбехьен Вьетнам мукъаяьккхара Къамаи фронтек Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча правительстван делегаци. Цунна керте вар НФОЮВ Президиума председатель, Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства консультативни совета председатель Нгуен Хыу Тхо.

Доктора Нгуен Хыу Тхо беседаш хиннай КПСС ЦК Генеральни секретарца Л. И. Брежневца, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателеца Н. В. Подгорнеца, СССР Министрий Совета Председателца А. Н. Косыгинца, КПСС ЦК секретарца Б. Н. Пономаревца. Дег тlарча безама, доттагlала, діа-хьа дувцар кхетадеча хьалашка хилар уж беседаш.

Советски къулбехьенвьетнамски оагlонашта юкъе віашн пайдана а долаш догабовлар хьлаь американски агрессеца дувзаденна Къулбехьен Вьетнаме хlанз латтача тlемна - политически хьалех Индокитайски ах гlайреерча гlулакхийн дешаех а, хlаьта иштта дуней халкъашта юкъера гlуллакхаш дегlахаьз. Советски Союза Къулбехьен Вьетнама Республикашен юкъера, советски вьетнамски халкъашта юкъера доттагlала бувзамаш чlоагlдара дешаех а шоашта хетачов. Делегаце белгалдаьккхар, къамий-кортамукъалех болам хьаллацавая чlоагlа машар lалашбаран тlаерзаьь Советски Союза политика халкъаша чlоагlа лоархlаш хилар.

Къулбехьен Вьетнама Республика викалаша, дьинад коммюнике тlа, хьаккхайкадир, къахьегамхой генальни баьччен хьехархой вола В. И. Ленин къулбехьен вьетнамски патриоташта, чlоагlа дукхаезаш а дег тlара хьашт долаш а хилар. Делегаце членаша хоам бир, ленински юбилей Къулбехьен Вьетнаме белгалйоаккхаргхилларех.

Къулбехьен Вьетнам мукъаяьккхара Къаман Фронтен Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительстван делегаце ховы бир агрессораштa дукхьала лоаттабеча къовсама ерригача фронташка йоаккха котаьлонех, тайп-тайпарча вовкъошкарча Къаман кортамукъален фронтен Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча правительстван гlулакхех. Белгалдаьккхар, къулбехьенвьетнамски патриоташа діахо в кхаь фронте — тlемна, политически, дипломатически — агрессена духьала хоадамболлаш къовсам лоаттабергхилар.

Къулбехьен Вьетнама халкъо НФОЮВ а РЮВ ВРП в хулгаьца яьха йоккхий котаьлонаш хьовстее йиш болаш яц Советски Союза, кхыча социалистически мехкий, машаран кийсхонен гlехьалаттача ерригача паччахьалкхений оагlонгахьара цуй оагlув хьаллапаррах пуния деча новкъосталлах. НФО в РЮВ ВРП а делегаце къулбехьенвьетнамски халкъа, НФО в ВРП а цlерагlа віаьхача дег тlара доккха баркал аьлар Советски Союза Коммунистически партена, Советски Союза правительствана нежарашха полча халкъан США агрессена духьала, Къулбехьен Вьетнама халкъо даьхе мукъаяьккхара доаттабеча къовсамца цlена дог-уйла хилара, доккха, ваз болаш, кийдаш новкъостал дарах.

Советски оагlоно хьакхайкадир Къулбехьен Вьетнама халкъо лоаттабеча турпал къовсамах ше доккхаз деш хилар. Коммюнике тlа белгалдоаккх, Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йола революционни правительство віашагlйоллар боккхача лоархlаме событи, Къулбехьен Вьетнама къаман - кортамукъален болам дегlабоаладбара діахо баьккха гlа хилар.

Пролетарски интернационализма принципашта тешаме йолча Советски Союза Коммунистически парте, Советски Союза правительстван халкъон діахо а массе оагlорахьара гlо а новкъостал а дергда Къулбехьен Вьетнама халкъа, Къаман кортамукъален фронта, Ханна йолча революционни правительствана даьхе кlалхаръяккхаран интервентех из мукъаяккхаран лоаттабеча къовсаме.

Советски Союзо тlаегlоаттадаь хьалех Къулбехьен Вьетнаме лоаттибу агрессиян тlом соцабелга, американски біу а цар созишкий біу а, ций чухьера гlулакхаш кхыча мехкашкахьара юкъегlертилга доалаш ше къестаде вьетнамски халкъага йиш хургйолаш. Къулбехьен Вьетнамера цlенбаьх сов ца беши арабоакхилга. Вьетнама халкъа бокъо я ший даьхе цlенъаь мукъаяккхара къовсам лоаттабе.

Къаман кортамукъален фронтен Ханна йолча революционни правительстван делегаце, коммюнике гlа белгалдоаккхаш ма хилара, дег тlара баркал аьлар советски халкъа Къулбехьен Вьетнама халкъана цуя дог-уйла дина хилара, КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумой правительстван, дерригача советски халкъо ше безаме тlаэцарах.

Шина а делегаце вьзе хиина белгалдаьккхар, СССР-ен РЮВ-ен юкъе дипломатически гlулакхаш оттадар. НФО в РЮВ ВРП а делегаце доттагlала визитагlа Советски Союзе из Советски Союза халкъацара правительствана къулбехьенвьетнамски халкъа, Къаман кортамукъален фронта, Ханна йолча революционни правительства доттагlала бувзамаш тlемна солидарности дегlайоаладаре баьккха керда гlа хилар. Шинна а оагlоно шоай деррига ницкъ тlадохийтаргда уж доттагlала бувзамаш Советски Союзен Вьетнамен халкъий дукъа, дерригача дуния тlарча машаре дукъа дегlаккхулара.

(ТАСС).

Доттагlал чlоагlденнача хьалашка

Къахьегамхоштa интернациональни кхетам балара, вай мехка къамашта юкъерча піаккха доттагlал тоарговача доттагlалах, вовшаах, діахо йодача хана из кхы а чlоагlдара партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех лаьца дийцар укх деношка хиннача КПСС Грозненски райкома теоретически-методически конференце. Конференце даькъа лоацаш бар республика парте райкомий политически дешара кабинетий заведующеш, района пропагандисташ.

«Идеологически къовсама хьалхашка латта деккараш хlанзарча замалаьа интернациональни кхетам балара дешаш» — иштта яр КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова яь доклад.

— Гаргахоачаш доагlа В. И. Ленина ваь 100 шу дуза да, — аьлар докладчика, вай республика еррига къахьегамхоша цхьана къахьегама кеп хача толамашца, цар политически хьинар айдарца, царна интернациональни кхетам балара болх кхы а чlоагlбарца дезде гlерт Грозненски района къахьегамхой.

— Республике йоккхагlъярехи дукхача къамех вят бахен районе тха яр, — аьлар оратора. Тхьаь итт къамах вах ба цига белхаш а къахьегам а. Цхьан кхоачашду цар экономически, политически, культура дегlайоалара дешаш.

Теркам тlебахийта лелабу районо тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера доттагlал чlоагlдара, віаши уж безаргболаш царна кхетам балара болх. Цу хьакъехьа дукха каратlдаьнад 650 сагах латтача района агитаторий вскара. Дукхача культпросветучреждениш школашкен укх тайпара стенгаш кийчъяьй. «Доттагlал — вай низ», «Ленински къаман политика котъялар», иштта кхыраш.

— Діахо йодача хана а, — аьлар докладчико, — вай деккаргийла ха республике дахача тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагlал чlоагlде, социалистически Даьхе езаш уж хьалкхебе. Цхьан миноста лаьгlбалийта йиш яц националистацара, шовинизма гlулакхаш леладерашцара, діахача заман тlехьадисача гlулакхашцара къовсам.

Къахьегамхошта интернациональни кхетам балара гlулакх дикагlа віаштlехьоаккхара района партийни организацена хьалхашка латта деккараш белгалдир, дукха масалаш доалдир бар болх дезал савва района экономика чlоагlъеш боахкача тайп-тайпарча къамех болча наьах лаьн. Къаман дешех йола марксистски теори В. И. Ленина дегlайоалдарах дийцар КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе М. А. Гульхос.

Къаьстта боккха лоархlам болаш я — аьлар докладчико, — В. И. Ленина «Къаман дешах йола критически заметкаш», «Шоай лоlаме даха къамий йолча бокъонех» яха программи балхаш Цуна чlоагlа критика я Владимир Ильича буржуазни национализма идеологена, пролетарски интернационализма принципаш хьаллоаш, къамехи къаман болламаки лаьна кlоарга чулоацам бола теори хьаю.

Ленински къаман политика программа яхара юкъейаьхарах — дола къаьста масал да, аьлар оратора, вай Нохч-Гlалгlайче. Советски lаьдала латтача шерашка чlоагlа дегlаений уххаза промышленность, юрта боахам, дукха толамаш даьхад культура дегlайоалаяча а.

«Пролетарски интернационализманен буржуазия национализманен юкъе цхьаккха тайпара машар хила йиш яц хиларах»—иштта яр специализировании профессионально-техническа училища пропагандиста В. Д. Ватолина яьча доклада тема. В. И. Ленина ваьсташа тешаме йолча Советски Союза Коммунистически парте даим къовсам лоаттабу, аьлар цо, дуней халкъашта юкъера коммунистически болхлой партей барам хаотабара, пролетарски интернационализм массанахьа котъяхара.

Цу хьакъехьа боккха лоархlам болаш яр укх шера хиина коммунистически болхлой партей дуней халкъашта юкъера Совешаки. Пролетариата дуней халкъашта юкъерча солидарноста шоаш тешаме хилар хьахьеккхар цуя лоакъашхоша.

Интернационализм бокъонца котъялара тайп - тайпарча къамашта юкъера доттагlал чlоагlдалара хьахьоккхаш дола масал да вай мохк - аьлар пропагандиста, — дерригача къамий бокъо цхьатара хургйола хьалаш віаштlехьдаьхад вайнна.

«Коммунизма материально-техническа база хьалъяр — социалистически къамаш гаргахуьлалгех уж дегlаьхари lалашеча хьалех лоархlамегlдар», — яхаш яр Грозненски шурий совхоза партийни организаце пропагандиста А. А. Абрикина даьча къамаьла тема. Социалистически къамаш массе оагlорахьара дегlаухагех цар цхьан къахьегар, —аьлар цо пролетарски интернационализма цхьатаре бокъонаш хилара, віашн вежарий новкъостал дара хардa тlа хьаьена хlама да.

Коммунизма материально-техническа база хьальяа декхараша діахо йодача хана а социалистически къамаш гаргахувлар, царна юкъера барт кхы а чlоагlбар хlанех. Коммунизма экономически база хьалъяра деш хlара къаман духхьала ший гlулакх да аьна, дита йиш яц. Хlара советски къаман республика, края, области боахам ерригача социалистически экономика звеньях цаl я.

Коммунизм хьалъеча хана къамашта юкъера доттагlал дегlаяра шин лостача лаьца доклад йир республикански юртбоахама опытни станце партийни организаце пропагандиста Л. Ф. Ильина.

Социалистически къамий духовни вахаре, къычьрал уж белгалдоехаш долча гlулакхашта йийса, тlа - тlа дукхагlа юкъеух политически экономически строй юкъа хилара лерда тlа хьахнина юкъара белгалонаш.

Вай мехка коммунизм хьалъеш латтача хана — белгалдир цо, — дуккхьала экономика хиина ца lеш духовни вахаре а къамашта юкъера гlулакхаш чlоагlагlа хотталуш доагlа коммунистически общество хьалъеча хlара республика юкъенхуухьаш дола даькъа дегlаухаш латт.

«Национализмахи шовинизмахи юхедисача гlулакхашта духьала къовсам лоаттабар — діахо йодача хана СССР халкъашта юкъера доттагlал чlоагlдара керттера чa хьалех цаl» — иштта яр «Старосуртовский» птицесовхоза партийни организаце пропагандиста Д. А. Махмудова даьча къамаьла тема.

— Хьалха тайп - тайпарча къамаи наха, тайп - тайпара ди леладеча наха юкъе йиша — вошa хила йиш йолаш дацар. Бусалба дина хьалха латтарашен эксплуататорски классашен нагахьа сацна кхыча къамаи сег йоалайича е кхыча къамаи сагага йоl мухре яхча «къаман сий доадарг» лоархlаш хиннад. Социалистически lаьдало доадаьх сег мухре яхара дискриминаци еш дола гlулакхаш. Віашн безаре ларда тlа дезаш діаболабу тайп - тайпарча къамаех болча наха. Иштта хьахиннача гаргалонах, белгалдир оратора, тайп - тайпарча къамашта юкъера доттагlал чlоагlду. Халахета хlанз а тlехь котигаш нийслу тайп-тайпарча къамех болча наха юкъе чиневча гаргалонна біагlара хьежаш. Цу тайпара уйлаш бахача наха юкъейоаржаю бусалба дина къаьст - къаьстача, викалаша. Цудухьа яхыча къамашка діа-хьа гаргалонаш йира тlаьхьйіса уйлаш хилар діадоаккхилга, шиpъяма обычеши ираваши харцахьа лоархlаргйола общественни уйла віаштlехьйоаккхилга — идеологически балха лоархlамегlарча дакъоех цаl.

— Вай республика хьалашца националнзмах тlехьдиса гlулакхаш, — аьлар нов. Махмудова, — дукхагlа йолча хана дине тlулакхаша віашагlийна хул. Цудухьа цу тlехьдисача гlулакхашца къовсам лоаттабар наха интернациональни кхетам луча керттердар да.

№ 3 йолча совий - баьшадарий совхоза партийни организаце коллектива интернациональни кхетам луш беча балхах дийце дийцар парткома секретара А. И. Осена.

Политически дешара системе ладуегlархошта интернациональни кхетам балара шоай балха опытах лаьца дийцар пропагандисташа Е. П. Сатина, Ф. Г. Хрусталева, Г. А. Костенича, З. С. Сидорова.

Конференце доакъашхоша рекомендацеш тlаийцар.

С. ШАДИЕВ.

МОСКВА ТАХАН. Съездий Кремлевски Дворец. Цу чу хургья колхозхой III Ерригсоюзни съезд.
Н. ГРАНОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

диазлагlа хержача Нохч - Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета вор1lагlа сесси 1969 шера 25 декабре город Грозне гулъе.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела заместитель М. МАМАЕВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь, Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1969 шера 24 ноябрь.

БОЛХЛОЙН АХАРХОЙН ЦХЬОАГIО

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ III-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШ

ГIадбехан шолй кхахьегинах хьахиннечех деникхан дешни кхаьбахьхар вай колхозхой III-чу Еррисоюзни съезда. Социалистически хьесапо эргабехахаб юрта боахам, нерда толамаш доах боахами культурин дегIа кхувлачо. Хьатlанттай колхазии кахарою лоархIаме этап: 1934 шера колхозой II съезд хиначул тIехьагIа дена юрта мел хинна хувцамаш дуьнанна дlачIоагlдара дуьне. Москох гулбеннаб бераргIча шоалга колхозхой конвлашь. Тахан цига хьаибаннача Еррисоюзни III съезде ва республикин вахийта итт делегат. Уш цига беха кийчуча делегатина редакцо лехаьдах цар дийцар шоай белхах.

ТАБАЦКОВА
Вера Георгиевна,
Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатель

КПСС ЦК мартовски Пленум хиначул тIахьагIа тIаьIертта боахама расчет юкъейоалае доладелар цхо. Цудухьа лоецнаьа хана 17 процентагара 60 процентага дIакхоачаш лакхъелар боахама рентабельность.

ДIадахача шера боахама хьахинна цIена пайда 960 эзар сомага дIакхаьчар.

Укх шера кхоачашдир колхозо пачхьалкхенга ялат, комсаш, тха, шура йохкара пхе шера задани. Пхе шера Даьхенга дехкад 5735 тонн ялат, план 3500 йолча, шура 4312 тонн дIавехай, план 3940 тонн йолча, комсаш пхе шера лаьрхIачул кхоаш дукхагIа ехкай.

Боахама экономика кертгера дакъа хьайбаш леладелга да. Цудухьа чIоагIа теркам тIаухийт боахама специалисташа, кхьахьегахоша доакъара бозэ чIоагIъяра. Из гIулакх оаха тоалу баьцаш дукхагIа дIаерца. Нагахьа санна пхи шу хьалха люцерна боахаме 150—200 гектара тIа дIаювш хиннале укх шера из пхеаза дукхагIа йийнар. Цигара 3500 тонн дика йол яьккхар боахамо. Цо йиш хулийт тхоай хьайбаш доакъарца Iалашдарал совгIа доладахошта повкъостад да а.

ХIанз боахама кхахьегамхой юбилей лехъабаха кийчлу.

ОСМАЕВ
Геримсултана Iусман,
Гудермесса района «40 лет Октября» яхача колхоза председатель

Тха боахам кьона ба — шийтта шу мара даьнадац из вIашагI белла. Из дукха ха еце а чIоагIгIа эргадьннад колхозхой вазар.
1962 шера боахама 187 эзар сом пайда хилар, хIаьта укх шера из 1 миллионал тIех хургба.

Сенах хьахиннаб из пайда? Укх шера 1160 гектара тIа кхедир боахаме гуразь дув кIа. ХIара гектара тIара 24,3 центнер ялат чудера. Планах 800 тонн йохка езача 819 тонн ялатий дехкар колхозо пачхьалкхенга. Кхоачашъяй боахамо ялат дакхара пхе шера план а.

Йоккха моттиг дIалоац колхое гиргаргаш. Из маькера культура нийс бIаь гектара тIа юв оаха. Планах лаьрхIар 9 центнер йолча хIара гектара тIара 11,2 центнер гецараш чудера боахама кхеш леладераша. Планал тIех дехкар уж боахамо пачхьалкхента а.

Дика хьийкъар шекаре свекла а. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 330 центнер свекла яьккхар, планагIа лаьрхIар 180 центнер йолча хIаьта Р. Мехтиевай звенос чуийца хьувкъам планал лаьрхIачул шоазза тIех бар.

Дика тоаенна укх тIеххьарча шерашка фермаш. Белха хелча процессашта механизаци дро хьайбай продуктивность лекхъяй.

ЛОМАЛИЕВ
ХожIаьхий Iаьла,
Шельа района XX партсъезда цIерагIча колхоза звеньевой

Укх шера аьхка йоккъал оттаро а ша тохаро а дIайийнача культурашта хаьла санна зе даь дале а, тха боахама механизатораша кхебь хьункъам дика ба. Цудухьа ялат доккара пачхьалкхен задани тIеххоачашдир боахамо.

Шоай низ ца кхобеш кхахьийгар аз кулгалдеча звено чакхаша а. Шоашта тIадилла гIулакх тешаме кхоачашдеш, звенона оппача техникх бизза пайда эцаш, цар кхахьегарах дика беркат даьлар. 150 гектара тIа йийна хьажкIаш хIара гектара тIара 40 центнер яьлар. Уш ерригa хьажкIаш фуна лаьрхIа дIайийцар тхогара.

Из хьункъам хиеберг сона цхьа сег мара вацар — Мусаев Юсап. ЧIоагIа хьакар долаш сег ва из. ХьажкIаш кхеча лаьча балхах мукъа хиьача нах дукхагIа эшшача моттиге болх бе вода из.

Цу тайпара повкъост хиннаеца се са аьттув барбацар лакха хьункъам кхебе. Цхьабакъда пох кхоачамбъ Iе дега дац тхо. Тхона дика хов тха лаьттанна гектара тIера 60 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш чуй йиш йолга. Цу йодкангa кхача чIоагIо ва аз са повкъостаца Юсапаца.

ЕРЕМКИНА
Марел Степановна,
Грозненски района I Мая цIерагIча колхоза ... тIара ... леладеча ферма бригадир.

Аз кулгаладу ферма коллектив коммунистически кхахьегама цIе лалоеш я. Цудухьа чIоагIа бехкоккаме хеташ да тхо В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара сийна тIоайца дехкараш кхоачашделга. Укх шера хIара наьа котама тIера планах 150 фуь гтам дезаш ер тха бригада, хIаьта итт бетта гуйдаьраш 140—нига дIакхьечар. Съезд хьатIаккхоачча дешенка шера задани а кхоачашъяй ферма болхлоша. Тхона хетачох, ер шу чаккдалелехъе шера планал совгIа цхьа ... фуь дIалурrга тха коллектива. Цо дерригие бокъо лу сона коллективо тIоийца декхараш кхоачашдергдолга хIанзе а шеко йоацаш ала.

Колхозхой III съезда накхъдоахаш тха боахама кхахьегамхоша хьинаре дакъа лаьцар юртбоахама артела керда Устава проект юваш. Цар дукха предложенеш тийлар. ЧIоагIа теркаме дийцар цар юрта кадраш дIаIеIсадарх доаш. Гороха гонахьа хиларца уж дукха хувцалу. Цудухьа керттера уйла уж балха дIачIоагIдера гIаухийт колхоза правлене. Из дош дувцаргда делча аз сона съезде хIана аьлча городнита гоахтьа дадача деерригача боахамашка айслуш да цу тайпара дар.

ГАРДАЕВ
Iалдал-Кьахара Ибрахим,
Ведана района Орджоникидзе цIерагIча колхоза ... жа Iу.

Вахара дукхача наьхьий такыIех нхьаьне тIа со вала вийза ха яр школа аз ... Са безам хилар сай юрта Iе. Аз лаьрхIар жа леладер хила.

Шу даьннад колхое со болх бе волавена. Кехда каралаьцача гIулакха къайлелаш йоаццар, дукха хаьыаш ... Бакьда сона повкъостал дора Тайсумов Баудинна, Агамирзоева Тамаре, уж сана болчар. Цар повкъостална цхьа шу дала бIубенна болх бе волавелар.

Шеко йоацаш да, говзал болх барга хьожжа лакхлугга. Бакьда аз кхетадир балхаца безам. Iайха хьалаьцача гIулакхах хьо вашаш хилар цул кIезагагIа доаргIам боацаш хилар. Из бакьан долий аьттув баьлар доакха доце а толаяш тхьа. Са Iулаца 850 устагIа ба. Уж дерригаш а цхьаьккха тIера ца боалайташ хьалкхедаьд. Пачхьалкхента тха долхара шера план а тIеххоачашъяйна.

Дерача цIейна нахъбахара кхахьегаш бе хIана са повкъостий. Цудухьа кхахьегама толамаш хIара рейда ... гIерт колхозхой. Из бахьан йоалш тоаро хиннай колхоза дIадахача шера (хьалха гIехьаювсаш хиннай из) пайда бе. Со тешаш ва хIана шера пайда дукхагIа хургхилара.

* * *

ТХО ДIАЬХИЙ ДЕР

МОЖАЙ-Юрта района Асланбек Шерипова цIерагIа колхоза хIаьчул диъ шу хьадие экономическа эсала яр. Боахамо шера-бу пайда 80 эзар сомал тIех бацацар, хIаьта цхьан кхахьегана денах колхозхочоа доагIар юкъера лаьрхIача 60 кепиг мара хилацар. КIезига дар ялаташ дIаде йиш йолаш кийна лаьтташ. Лоха бер чувдаш боне хьувкъам а. Масала, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 5—6 центнер хьажкIаш 6—7 центнер, гуразь дув хIеи мара чувацар боахамо. Цудухьа колхозе болх бе безам хилацар цаьха а.

Колхоза правление, партийни, комсомольски организацеш цхьана КПСС XXIII съезда КПСС ЦК мартовски пленум хиначул тIехьагIа боахама экономика айра бола резерваш къахьуча а йоахаш хьахла мероприятеш белгалйир лаьттан беркат совлакхара. Хьалха пайда ца эцаш кептара дIаьгу лаьттанш нIотаргIа дукъадахарца 3—3 шера бар гектараш совгIа дола лаьттан карадерзаде аьттув баьлар боахама. Из алиса тха низара де йиш йолаш гIулакх даьар. Цу дакъе чIоагIа повкъостал дир колхоза «Сельхозтехника» яхача республиканска объединене.

Культурах дIае лераIа хьаьташ шердарах далац гIулакх, пох Iа кха пайда а хургбац, нагахь санна хьувкъам лоха хуле. Цу гIулакха тIаяхийтар оаха керттера уйла, колхозхоча дIаоовзийтар цу даькъе цар де дезар. Шорра пайда эцар моральни материальни стимулеш. Юкъерча собране оаха сацам бир, хIажкIаш планал совгIа кхоачьярие ниисса ахаш мах бовцаш дIаяла, иштта цу бордаме поощрене бир тхьамна леладераштта а. Цу гIулакхо паьхе балхашера бетии совбаьккхар. Из къаьгга хьегойт укх цифраша. ТIеххьарча шерашка хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 16—17 центнер кIа, 17—20 центнер хьажкIаш кхею боахама механизатораша. ЧIоагIа лекхбеннаб тхьамна хьувкъам а, гектара тIара юкъера лаьрхIача 17—20 центнер, хIаьта гилувргаш 8—10 центнер чуэ хIара гектара тIара.

Эргадьннад колхозхой вахара хьал а. ХIанз хIара бетта совхозашка санна алапи лу кхахьегачарна. Цхьан лайнах баьча балхах хIарана хьивцар юкъера лаьрхIача шин-кхаь сома гIевгагIа хилац.

Тха колхозе венача бIарг кхетаргба хлубе а конторе а хьалтехача цифрай диограммах. Цу тIа белгалду 1964 шера колхоза 6900 сом зе хиннилга. ХIаьта 1968 шу деттача оттача цифраш хьегойт, цу шера боахама хинна цIена пайда 118100 сом болга. Раьза болаш хьеж колхоза болхлой шоай кхахьегама хьоккамашка. ХIаьта хIара кварталe колхозхой собранешка шерра дIаловзийт цар кхахьегама толамаш, къаьтта белгалаоах кхоачамбоацараш, уж малагIа бахьан долаш хиннад, кхьдараш.

Боахамо хьаэнь пайда кхы а аламбинахо йиш йолга хоьш а, тхоай керттера декхар хеташ а де тхо. Из иштта де деза хIанз тхона хьеха лезаш. Боахама культурай хьувкъам кхы а лакхбе, уж лIаьоо лаьттиш шерах даге да тхо.

Цу даькъе чIоагIа пайдане гIулакх да, тха Iалама хьалашка хежжа, тхьамка кхидар. Соахка из культура 53 гектара тIа дIайийнар колхозхоша. Цу майдал тIера чуийцача тхьамке 40 эзар сом цIена пайда белар боахама. Укх шера 73 гектара тIа кхедаб оаха тхьамка. ХIаьта белгалдоаха деза укх шерара пачхьалкхена тхьамка доахкара пхеа шера план кхоачаш е из хIаьнa дорапа гIа план кхоачашъей тха боахама тхьамка леладераш бовхалга.

200 цIагIара дезал ба колхозе тхьамна кхедиш. Дукха ба колхое из культура кхера, хIана йоакха говзал Iоаьхь кхьаьбайаь... Боадама йкьагIча комплексан кхаш леладеча бригада кулгалдеш ... коммунист нох. С. Мадаева. Сахха 10 гектара тIа тхьамка, ... цу бригада. ХIаьта хIара гектара тIара ... 34 центнер тхьамка ... бригада тхьамка леладераш. Цу бодарме ... Успеш Iалис кулгалдеча бригада ... Кха а лаьхагIа дар хьаьккажаш хьалха лаьттача гектарний. Иштта, Солтгиреева Зарабата 0,55 гектара тIара 44,6 центнер тхьамка чуийцад. Цуя колхозо 2479 сом ахча делнад, хIаьта цунах цхьан центнера мара тIехьа ка юсаш лакха хьувкъам кхебаьаа Катышева Джугога 2109 сом кхаьчар.

Цу культура укх шера 100 гектар лаьтта дIалоац боахама. Дукхо йодача хийа кхы а дукхагIа кхедергда оаха тхьамка.

Дукха халонаш дукхалIаалар тхьамка кхеде болабеннечарна юкъьенца. Иштта, хааш дамар парна парникашка рассада минта кайчье еза, малагIа удобрени тасса еза, маца хий дилла деза, кхьдараш. Цхьабакъда тIехьтIехьагIа тхьамка кхедара говзал Iомаш, из тоаккаш, хIанз йоакха опыт Iовнай тхьамка леладераша. Царех ба Солтагиреева Зарабат, Катышева Джуго, Саипова Есамит, Эльсукаева Мала, Нагаева Алма, кхьдараш. ХIанз парникашчура лаьтта, оассида тхьамка дIаэдэра, аьха, хийчаь, хьатта органически удобренеш хьатIеена бахьнаб уж. В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денна сийна социалистически яхье а баьнна дойккхий толамаш лакхад кхаш леладераша. Планах гураьх дIаде дезаш хинна ялат дIа дийна а, зиба аха дезац хинна лаьтта яьха а баьннаб уж.

Эргадьннад укх тIеххьарча шерашка тха колхозхой бахача юртий, производствени участкий сибат. Фермашка хьалъяй керда 200 Iаттам 300 Iаьсан лаьрхIа помещенеш. Техника лоаттае керда ... 2 хьаш, цхьа эзар тонн ялат лоаттадаро лабоаIа помещени. Хьаьлъ йоалаш латт чухьа цIа а йоалаш тхьамка дикъадe лаьрхIа шин сушилка а. Дукха а тха юрташка хьаьльь къона культура учрежденеш, салолама моттигаш. Иштта, 270 бера лаьрхIа яхоь берий беш, 30 сага лаьрхIа кхоь беш, столовк, ХIанза тIадоагIача шера хьалъяь оргие цхьан шера созий малинон консерви бахка арахецаргIола завод. 150 моттига лаьрхIа керда клуб, кхьдараш.

Колхоза кхахьегамхой шоай вехаш тоаьара, юкъара боахам зегIабовлалдара хьинар кхоаьш.

Д. КАНЗИЕВ,
Можай-Юрта района А. Шерипова цIерагIча колхоза председатель.

ДАЬЧОХ ДОГ IАБАЦ

Шийтта вахарга, йитача кхахьегама лерашка юхахьажа, кIоаргга уйла е дог доагIаш ха йоагIа цхьаза. Из дегаьатт сека я укх деношка.

Ер тхьаь пхелагIа шу да со колхозашка болх беш вола. Сона бIаргаладайнад, денна эргадовлаш, хоалуш доагIа вахар. ХьалкагIа хийнар вац таханара колхозхо. Хувцавенна цун оамал, культура, вахара-хьал.

Тха колхозе хиначох ховргда из-м, нагахьа цIа корадоагIаргдац шоана баракьаш дутта машина ца лаьтташ, телевизор, приемник тахана мебель йоацаш. БIаь совгIа легковой автомашинаш, мотоциклаш а тха аIамигача юрта бахача наьха.

ХьалхагIа бIарчача районе а хилавир тахан тха колхозе ерраш миссел тракторaш, тIехьаюза техника.

Укх пятилетка план кхоачашъяьданнаа со укх шера. Пхе шера кхеде деза Iоахарий кхедаь лаьнад, тха дIаденнад. ХIанз айса леладер санна дола 600 устагI бола ялх Iул кхедаьд аз цу юкъа, пачхьалкхенна дIачуденнад 20787 килограмм хьоаса санна кIиьде тха.

Вешта аьлча укх тIеххьарча диъ шера хIара 100 жийна тIехьа юкъера лаьрхIача 140 Iаькар кхебеш, хIара устагIанна тIара 8 килограмм тха доаккхаш хьадоагIа тхо.

Иштта накъа даьккхад тхо колхозхой кхоалегIча съезда. ХIанзден дIахо беш бола болх тIайоагIача пятилетка лаьрхIа бергба оаха.

Шоай професси езаш кхахьегамах, халонех ца кхахьаш нах ба соцара жа Iуй Хажиев Асхьаба Точиев Зайнахи. Дукха ха я оаха цхьан кхахьега. Дейзад, барт тайнаб тха. Цхьатарра зет лез тхоай балхах. Цудухьа аIаштIехадоал тха из хьоккамаш даха, тхоай аIамигача бригада сий лакха лоаттаде. Укх денешка колхоза дIа-юха тела Цlе байракх елар тхона.

Дика мех баьб тха кхахьегама Даьтено. Асхьаба наькха тIа «Кхахьегама Цlеча байракх» орден йоалл. Сога «Сийлен знак» яха орден я. Иштта дIахо йодача хана беркате хилийта гIерт тхо тхоай кхахьегама никъ. Коммунистически кхахьегама коллектив яьна тхоах телла цIи йоаваьмц цIакхте я.

Кхаьстта дика кхахьега лаьрхIад оаха хьатIадоагIача юбилейни шера. Тха вахаре белгала хила деза из шу. Хьалхашка отталаь керттера декхар да — жа диза, дIайха йолаш памогаш ца хулийташ Iаьнгара дахар. Из тхошта кхоачашдулургхиларах теш тхо: дика кийчо яй. Кошара тоаяь, йоахьа дукха ха я. Эшаш дола доакъар Iалашдаьд. Хий дьалха санна трактор а хехкаш хьатIаккхахьа дезаш дац. Кран хьаелла мара езац жена хий мадеш.

Харц хургхе, тха гIулакхаш дерригаш дика е лаа, цхьаккха кхоачамбоацар а дац, аьлча. Цудухьа вай мехка столице съезд болх бе йолалуча деношке кхаьстта дагаух уж кхоачамбоацараш. ХIана аьлча дIахо тхоай гIулакхош кха а дикагIа хилар лоа.

Эггара тха малагIа йола моттиг я — экономически болх ледара дезаш хилар. КIоаргга уйла тIа а яхийта тха, жа леладерий, балхага хьожаш, анализ еш сег вац. Аз тхоай правлене дийцад из, теркам тIабехийта аьпа дехар даьд.

10, 20 шу хьалха хиначе тайпара да хIанз тхонен колхозе юкъера гIулакхаш, дIа-юха ен йоца расчеташ, цхьан лерда тIа наькхаьц материальни, моральни стимул.

Масала, тхога бухгалтераша хIама алац оаха жена шоза дукхагIа доакъар лой а. Оаха из дукхагIа доадаьлар аьнна сон тIера дакхаш тхона, планах лаьрхIа Iоахарий оаха кхедиш.

Е доакъар доаcаш е из не тоъача хана тхоаь дог лазаш сег а вац. Тхона йоазаш-м я хозрасчет яха чIоагIа тхона тахан эшаш йола система, бакъда цу тIа дIатIакхоца, из балха юкъе оза-м хала да.

Низ бола трактор йойт тхона цхьаза колхозо кIеззига жена тух дахьаш. Цу тука шиь-кхо мах шу тракторо баьча наькъега, шу тIа бола бечурга дIабоде. Уж соааш тха продукцега дIабодача маьха юкъе доах.

Нагахьа санна тхо хозрасчета хьисапе боах беш даларе оаха оргдар из трактор хьейтачунга: из шин-кхо центнер туз бахьан трактор кхы из лекхалахь, оаха цигара хьайоагIача ворда тIа дилла а оахош хьадахьерда из, уж сонаш тхоай бригада кассе дута а дуташ.

Е иштта хул. Хьатта, е кхай тIа цхьанне бехках телха йолаенна продукци мича хьоргья, аллийтача бехк ма хургбий? Жа леладеча бригаде дIахьорга-кх. Бизза мах а оттабйя бухгалтере кьекхташ дIачулу. Из хьаша, кье ца эза, хержа, тахкa, мах кьовса тха бокъо яц, хIана аьлча доакъар хозрасчета юкъедагIац.

Цхьаькха а да. Нагахьа санна оаха, жа леладераша, йоагIаш йола продукци дIа па лойа тхона элапи кIезигпу, премеш тIерайоал, вагахьа санна, из зе доакъар ца хилар бахьан долаш хинндале а. ТIаккха тха боахама заведующена, хьыча кулгалхошта аIалла кепиг тIера далац из бахьан долаш. ТIаккха мол дог лазаргда цар тха жа хий доацаш, доакъар доацаш дасвах, кхидола тхона хIама эшарах.

Лоаьца аьлча, шу гIулакхаш чIоагIа зе ду.

Дукха бо тха колхозе оаха санна уж хIамаш теркалдеш, колхоза экономически вахара юкъе цхьадола тувладена дешаш бокъалтахьа даха гIерташ бола колхозхой. Кхоачамбоацараш дIадахара тIебарзабахь оаха берриг низ.

М. БАХМАДОВ,
МалгIабекерча «Кавказ» колхоза жа-Iу.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Советски Iаьдал даьнача юкъерча шерашка доладир Ново-ГIалгIайчена лаьрхIа боахамаш социалистически наьъе тIа дене. 1920 шера дIаркхой боахамаш шоай мукъагIа хIашегIахетарах хьейир. Ассински станица «Свобода» яха коммуна, хьалха шинача Грозненски округе «Землеробина юртбоахама артель, шоалгIача Слепцовски станица «Земледелец» яха юртбоахама артель.

□

ХIанз 51 юртбоахама артель я республике. Уж а хIанзарча юртбоахама машинашца оборудованеш кийчъаь йоккхий колхозаш.

□

Юкъера лаьрхIача 1940 шера цхьан колхоза дIадуа лаьтташ 707 гектар а 90 бежан а дар. ХIанз хIара колхозе юкъера лаьрхIача д'огуча лаьттий 3,5 эзар гектар а 1384 бежан а кхоач.

□

Пом чакхбеннача тIехьагIерча хена, 1945 шера колхоза цхьан йоаца фондаш 9,1 миллион сом хилар, хIаьта хIанз уж а 81,5 млн. сом е 10-за хIана яь дукхагIа.

□

Юкъера лаьрхIача цхьан колхоза 1945 шера 30,1 эзар сом кхоачар ахьаш йоаца фондаш, хIаьта 1968 шера 1,5 млн. сом совгIа кхаьчар.

□

1940 шера Ново-ГIалгIайчен юрта боахама бола беш хиннача ерригача тракторий низ цхьана лаьрхIача 3,2 эзар говра низ хилар, хIаьта хIанз 168,9 эзар говра низага дIахоаьчаб из. 1969 шера 1 январь хьатIакхоачаш 1662 трактор, 365 ялаташ чуэха комбейн, кхьйола юртбоахама техника яр республике колхозашка.

□

Колхозий производствени гIулакхацеи сердалочим электроэнерги тел республикерча 50 колхоза.

1968 шера 15,3 млн. сом цIена пайда баьб республикерча колхозаш.

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ III-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШ

ХАМЗАТОВ Дена,
Советски района XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза жа Iу

1966 шера дена вокхкагIволча жа Iу ва со Орджоникидзе цIерагIча колхозе. Оаха леладераш тушински фух дола лоаман жа да. Шаьрача дадача боахамий санна доккхий дац тха Iулаш — цхьан бригада 350 устагIа лелабу. Укх диъ шера са бригада леладеча хьайбех устагI кхасташ моттиг хиннаяц. ТIеххоачашъяьй оаха тха даккхара план а. ХIара устагIанна тIера планах доагIар 1,8 килограмм йолча шерра шера шин килограммал кIезигагIа доацаш леррал эа из. БIаь жийна тIехьа хIара шера юкъера лаьрхIача 95 кIезигагIа доацаш Iоахарий хьалхедаьд.

Укх шера тха бригада 350 устагIи 100 дьхари хиниаб. Царех хIарана тIера шин шина килограммал кIезигагIа доацаш тха дьежхад. ХIаьта 350 устагIанна тIехьа 310 Iаьхар кхебаьб. Царех цхьаккха кхаьстийтабаш оаха.

Терко ю оаха продукцега дIадодачуя кхоавара я, хIана аьлча керттерча даьхе хьайбай боахамо деча мено юхатет тха лоаман боахам. Килограмм тхага тха бригада дIадоийтар 2 сом 40 кепиг мара зап е лаьрхIачуа 60 кепиг кIезигагIа.

Дика из боахама хьайбаш леладерий толамаш а.

ИЛЬИНОВ Михаил Антонович,
Сунженски района XX партсъезда цIерагIча парткома секретарь

ХIара шера дIае тха колхоза экономика, дукта хьежиш товлу кхахьегамхой хьалторо. Укх шера а дика толамаш даьхаш партийни, профсоюзни организацеша, колхоза правлене кулгалдеча коллективо. Иштта кхоачашъяьй пачхьалкхента юртбоахама продукташ йоххара планаш. ХIаьта дэлх дохкара шера план хIакхле 108 процент кхоачашъяьй, баьщадаьрий план — 123 процент.

Йоакхо еш ба тха колхозхой тIадоагIа шу кхы а толаме чакхдаккхара. Планах заба аха дезаш хинна лаьтта 2,6 эзар гектар долча хIанзле, агротехника эггара аьттув болашагIа йолча хана. 2780 гектар лаьтта дика ялах йолаш аьха даьннад.

Дукха ба тха колхоза хIара дакъе хьалха лаьттараш. Царех цхьацабарий цIераш яха безам ба. Масала, коммунист вала бьцалларий бригада кулгалхо Леванов Андрей, цун бригадаIара Насенникова Елена, сомий бешадаш леладеча бригадера Ерошинова Марфа, хIара шера шоай толамаш аламдоалаш цунца хьежаш опыт даккьеш хьабоагIа уж. Цу тайпара кхахьегамхой дукха механизаторашта кхъе а: Подберезной Николай, Кадыка Владимир. Ялат чуэкача а бар уж хьалха даттараша, хIаьта диба вахаца а бежалбтва.

БАЗГИЕВ
Ибрахlима Баьхьаудин,
Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза МТМ заведующи

Кхашкара балхаш эггара сиксденначa хана тхона гектара чIоагIа эшаш йола техника елар укх шера пачхьалкхене. Цу гIулакхо дерригa балхаш агротехнически дикача хана чаккдахе аьттув бир тха механизаторий. ХIаьта керттерча дакъе из бахьан долаш кхаш леладераштта укх шера хастамо дукха халонаш дукьал оттаяь йоалаше а районе эггара лакхагIа бола хьувкъам кхебир тха механизатораша. ХIара гектара тIара чуийцар 22 центнер ялат.

Из толам боаккхача хьинаре кхахьийгар тха дикагIболча трактористаша Оздоева Хьаниза, Бузуртанова Хьасана, Дзейтова Моале. Дена шоай нормаш тIехкхоачашъю цар.

ХIанз механизаторий тIеххьара декхар—хьинаве зиба аха йоалкхалга да. Диндалойта йиш яц цар техника теламмне кийчьагга я.

ПаIгIертта кхахьегаш ба артели, ферми кхахьегамхой а. Цхьайтта бетта планах лаьрхIачул совгIа ехкай боахамо шура, дула. Шоай балха теммаш кхы а лакхдаьь ихьабоагIа уж колхозхой III съезда. Ер шу чаккдалалехьа планал совгIа иттеш центнераш продукце йохка даге ба уж. Из цхьан карагIдаргдолга тейша ва со.

ДАКАЕВА Исрай,
Можай-Юрта района А. Шерипова цIерагIча колхоза звеньевая

ХIанз шоаш мел дий тха лоаман колхозий лаьттaшка тхьамка кхедара пайдане долга. Хьалха хьажкIаш кхееш хинна со е яьлар кхо шу хьалха из культура кхое, емилене дехарах. Бакьдар аьнча юхьашка кердача балхах бIубенна шир со. Халонаш а дукха хайшар. Из культура Iа яха йоавзаш бацар тха специалисташ шоаш а. ХIанза из дIаьдина этап ... лоархIа оаха. Колхозашца хIанз дика кхедадо тхьамка кхедела тха хьаьлакка чIоагIа пайдане долга. Цудухьа хIара шера дукхагIа дIадув тха боахамо тхьамка. Из кхедарe эша наьх цIена боахаме болаш ба.

Аз кулгалдеча звене 40 сег ва. Царех хIаране шоай участок я. Аз укх шера а, соахк санна, ах гектар гарга дола лаьтта кхедир тхьамка. Соахк цу участка тIара планах лаьрхIачул кхоаза дукхагIа чудера аз тхьамка — 15 центнер. Иштта лакха бар хьоккам Шемсадова Халимата, Махмудова Кумой, Яндурхаева БанIачай. Царшоа ше дIадаьхийтан лаьрхIачул шоаза тIех тхьамка чу ца эцаш.

Укх шера чудаьха цайдика даркъа хьабаздаь дашйоадаш тхо. хIаьта план кхоачаш а яь шелагIча алана нотак из дIалуш я колхош.

ЗЕРНОВ
Михаил Антонович,
Наурски района Ленина цIерагIча колхоза инженер-механик

Дукха ба тха боахаме говза механизатораш. Цар техника доагIача тайпара доал дарца шоай нормаш тIеххоачашъярна дукъадевна да тха боахам даим районе хьалхарчарна хилар.

Кхашкара ялат аьрда ма даьлинге комбайнаш ремонт е оттайир оаха. Кхьйола техника балхех мукъа а яьнна из тоае аргIа хьатIакхачача хана кийча яр уж. Цудухьа хIанзле тха ремонтникаш тоаьй баргI комбайн, дукха тIехьагIесса инвентарь.

Ремонтни балхаш дикагIа аIаштIехьдахара бехктоккамерча участкашка: динатаьа, холодн ... хьа, деагера аппаратура товенкулгалде оттабаьб тракторни бригадашта керте латта нах.

Тха рационализатораша шоай низаца хьаяь передачай коробкий тIехьашкарча моста обкатка ю приспособлени. Цу кердечо йиш хулийт тха сиха сахьат хьегучашкка а из лоаццача хана дIадеккха а.

Дика ка йоалаш тоаю дингатела Г. Погорелова, В. Жукова. Хьинаре кхахьег ... Г. Дементьев, кхьар.

Шеко йоацаш эла йиш я тхьамка дика кийчоь бIаьти кхашаь арайоаккхахвйолга.

ЙОХАРГЙОАЦАШ ЧІОАГІА Я

*** ТОЛАМИЙ НОВКЪА ***

Грозненски районе 1 Мая цІерагІа колхоза тІехьалаьна доза хІана кхоллагІа председатель ва цу артела кулгалдеш. Эгтара хьалха цу боахама председатель хилла вов. Соколегорски цул тІехьагІа хилла вов. Таловеров хІана пенсионераш бале я, колхоза общественни хьаькъе, хьешира дикка йоалаш ба. Болда йоккха еш болаш ук хилалара цІанара председатель вов. Вьючный а кист-каста дагалоаш царна.

Тха общественни корреспондента цан. Е. Иманиас дІахьадьа шоай бахьах мышх цар дейнар.

СОКОЛОГОРСКИЙ ЕРЕМЕЙ ПЕТРОВИЧ,
1 Мая цІерагІча колхоза хьалхара председатель

Юрта боахама дакъе Іалашагіе лоархІаме событеш леттар вексина хьалхашка юрташ чІоагІъе шоай дешагІа бола къоинтеш ухай-тер партии правительствени. Юрта вахийтача 25 эзаркоша ныхэ вир со а. Кадроши болало - хьамиальтахо хиине со КПСС райкома кхайка тІавийтача хана райкома секретара 1929 шера юрта боахама тІалаьтта халонаш бийцаш соцн, коммунист со хилирах таррa, юрта боахам айбара аз цига новкъостал долга дийхар. Со, бигьдар вьлча, раьза хиланзар. Бокъонца цу предложене тІехьагІа уйла а яь практически новкъостал де юрта вахе лаьрхІар аз. Хала хи яр из чІоагІа. Кулакаша шоай ялат дІалечкъадора, хІаьта юрташка дукха а дукхагІа хиннача къеча вахархой шо бецар болалой класс алатийна Іалашъе. Юрта боахама коллективизаци яра, беднякийн середнякийн боахамаш колхозашка вІашагІтохара аьхь лецар керте.

Васильевски хуторе, хІанзарча Первомайски станице вахийтар со. Юкъанца колхозе хьччудендраш 16 цІа дар, хІаьта хьалхарча пятилетках тха боахам дикка шербелар. 1934 шера 1-ча Мая цІерагІча колхозе 806 цІа дар, 114 говр, 159 нана хьакха, 76 бежан, 546 устагІа-газа дар. Ерригача колхозе цхьа молотилка мара яцар. Деррига балхаш кулгашца дора. Механизаци вІалла я а, яцар.

Колхозхой 2-ча съезд чІоагІдаьча юртбоахама Устава яххача тайпара бола бош хьенай тха правленц а беррига колхозхой а.

Грозненски МТС-ага гІолла колхоза дукхха новкъостал дора мехко. Йоккхий халонаш Іуьшеш бар колхозхой. Электричество, газ яцар, культура цІенош дацар. Школа яз йохеьд яр. Цхьаккха специалист вацар колхозе хьметтел юкъера образовани болаш я. — Хала шерай дар, — доккха са а доаллаш дуц Еремей Петрович.

ХІанз станице гІолла дІавоалачун соца чІоагІа салоІам хул дикагІча вахарах тха дига мел лаьттараш кхоачаш хиннадолаш. Первомайски станице городашкара боллой санна бес колхозхой, квартирашка электричество, газ я, неыкъаш асфальт йиллд да, хьалдаьд культура ЦІа, спорта Дворец, юкъера школа, детсад, берий ясли, дукха кхьдола гІирсаш. БІаьхий хиннаб колхозхой. Цхьабакъда, каст-каста шоаш гул а бенна вІашагІкхийтана колхоза ветеранаша, гІайгІа дег чу я оссо. Дуккагаьна хьалха дІадаха, уж хала дале а турпала шераш, колховаш когаш тІа оттаеш лаьтта шерашц.

ТАЛОВЕРОВ ИВАН ПЕТРОВИЧ,
1 Мая цІерагІча колхоза шоллагІа председатель

Сох тешаш, 1936 шера 1 Мая цІерагІча юртбоахама артела членаша соца тІадыхІар колхоза кулгалдала.

Цу ханалехьа колхозхоша бокъонца байзабар юкъарча боахама яц. Машинно-тракторни станцега гІолла новкъостал дора лаьттаеш аха, алаташ чуэца, цхьабакъда, хІаьта а доккха дакъа кхоамар дуть соаца хьайфоаш. Керттера бола колхозхошта тІабусар.

Боахам когаш баха болабеннача заман Сийлахь-боккха Даймехкан тІом хьайра. Цхьа кхалкащ бисар колхозе. Болх бертболе сотреш а ацар — эскара дІоахьар уж Истай болх бе Іонзбала байзар. Берашен кхалнахех Іалашдора паччахьалкхен пламаш кхоачашелга. Фронт алатанешо хьайбай продуктоашцен Іалашьяра шоай низ цо кхобеш къахьегар нехь. Атта дацар тІом сецачул тІехьагІа а.

Тха колхозаца доазув долаш яр Крутохловка яхача юртара тІехьайнсе колхоз. 1952 шера тха доалахоша-колхозхоша тІа колхозах хьаьхета лаьрхІар. Из бахьан долаш тха торо хилар юртбоахама продукташ дукхха а дуккагІа яха.

1960 шера, могаш воацаш цІагІа сианзе ца воалаш со хиннача хана, тха колхозе 1095 цІа дар къахьегалургдоа 1902 колхозхо а вовш. Цу ханале колхозо МТС-агара а паччахьалкхенгара а ийцар тайп-тайпарча маркех йола 40 трактор, ялаг чуэпа 12 комбайн, 30 гаргга грузовой автомобиль.

Колхоза доходаш цу ханалехь 1500 эзар сомаш тІехьалар. 2000 совгІа бежан, 800 етт, 15 эзарнега кхоачаш устагІа бар.

Цхьабакъда, тхоара техника кхоачамбоалаш яцар, хьайбий помещенеш тиша яр, керда ераш эцар, хІаьта тха тхоай ахча тоьаш дацар.

Лоза яр лаьтта леладара культура а. Юкъейоалеь севооборотш яцар, минеральни удобренеш тессаш кхаьхка, хІаьта органически ераш а хІанзчул 5-за кІезигагІа ехкар. Кхоачамбоалараш кхы а дукха дар.

Цхьабакъда, хов а хетам белгалдаккха дог доагІа цу хеме а тха колхозхой къахьегаш декх тоьал лакха мах цАбе бобша тедар. Шоаш хьегача къинара колхозхой материальни безам совбаьлар, цудукха хІанз цийі долчча тайпара хьокхдамеш лакхде вІаштІехьдаьшнад колхоза. 1960 шералехьа колхоза материально-техническй база чІоагІъелир. колхоз техникаца Іалашъелир шийна дІагІаллалвар пачахкьалкхено.

Оаха, колхоза хьыхача гаарде, тхоай хьехаинаца новкъостал ду колхоза правлена цо хІара дешна беча балхе тІа. Дика хетта тхона, колхоза дешаш хьостадеча хайа тхоаш юстара на дутеш.

ВЬЮЧНЫЙ ВАСИЛИЙ СТЕПАНОВИЧ,
1 Мая цІерагІча колхоза хІанзара председатель

1960 шера Таловеров Иван Петрович пенсе дІавахачул тІехьагІа колхозхоша со шоай председателалла хержарца чІоагІа сий дир са.

Колхоза доал дара яа моттъ дукхагІа колхозхой шоаш юкъеоаь гІерт со. Цу гІулакха, сона доккха новкъостал ду хьалха колхоза председателаш хиннача ер. Сокологовсков Таловеровех къахьаргна колхозхоша.

Районе эгара бокхагІа бода боахам ба тха колхоз. 1960 шерацо кийсАнча шозза дукхагІа хиннай колхоза доходаш, геттара лакхъеннай колхоза хьайбай продуктивность, хІара Іаттагара йоашха шура 1968 шера 2650 килограммага дІакхаьчар, хІара яжача котама тІехьара 150 фуъ гулдир. Тха боахама керттера доакъош да фуаш гулдар, дулх, шура яккхар. Кхаш леладеленга гІонна дола дакъа санна леладу оаха.

Цу юкъа колхозо хьалдаьд культура ЦІа, спорта Дворец, берий ясли, детсад, школа, амбулатори, 1968 шера болх бе болабеннай колхоза консервни завод.

Колхоза чІоагІа материально-техническй база хьаьнд. ХІанз тха доалахьа я 79 трактор, вешта аьлча 1960 шера хьонарел шозза дукхагІа, 27 комбайн — кийтта шозза хІана яц аьнна дукхагІа, 54 автомашина, 130 электродвигатель.

Бокъонца механизаци яь дадаш кхашкара балхаш, тоьаш дукхача балхий механизаци яь хьайбай боахаме а. 1960 шерана кийсбиче шозза дукхагІа даахбеннаб алатийн генарийн хьувгаьам. Из вІаштІехьдаьннад хьатта леладара культура лакхъяра. Севообороташ карарьаьй колхозе, хІара шера 1000 тоннага кхаччалца минеральни удобренеш тосс, вешта аьлча 1965 шерарчул 5 эзар дукхагІа, хІаьта 1960 шера уж вІалла тайсе а яц. 1960 шера кхашка 4 эзар тонн мара яа дилла хиле яхо хІова хІара шера 18 эзар тонн дехь. Кхоачамболаш комбайнаш тха хилара йиш хилийтар алаташ 10—15 балха дийнахь чуийца даха, гураьха дув алаташ 12 балха дийнахь дІадийна даха, шай ханаьха оахаш латт эвбь.

Тха деррига хьайбаш племенной да, цудукха я цар продуктивность лакха. ДІадахача пхе шера 59 эзарнега дІакхоачаный якхош бола котамаш, доахаш — 3000 бежанга, вешта аьлча уж 2-зза дукхагІа хиннад.

Пятилетка 3 шера план толаме кхоачашъьай тха колхозо. Масала, планагІа лаьрхІачул 21 процент дукхагІа дехкад паччахьалкхенга ялат, баьцахаараш — 33 процент, сож — 61 процент, шура 5 процент, фуаш — 10 процент дукхагІа. Укх шера яланал соагІа 1 миллиона дукхагІа фуаш дехкад колхозо.

Колхоза доходаш 3 шера 25 процент дукхагІа хиннай, хІаьта 4 шера лаьрхІача 30 процент дукхагІа хургья.

Производства ерригача участкашка йизза хозрасчет оттаьй.

Колхозе болх беш 20 совгІа специалист ва юкъерен лакхерен образовани йолаш.

Алхха укх тІехьарча пятилетке колхозхошта сага-дехах тела ахча 3 сомагарен 97 кепигагарен дахна 4 сомагел 71 кепигагел кхоачаш дукхагІа хиннад.

Цу юкъа балангара деш хубцеинай колхозхой быт. Цара гІулакх деш я бытовой гІулакхаш ду комбинат, прачечне приемни пункташ. Цхьаккха дезал корабоагІбаргбац шоана телевизораш, радиоприемникаш йоашаш.

ХІанз чІоагІа гІадаьха пакъадолх тхо 2-гІа съезд хинначул тІехьагІа деш дІаяхача хана хиннача хувцаммаш юртбоахама артела Устава юкъехьорддолеш йолча колхозхой III-ча съезда.

Тха колхоза коллектива юкъера хержа сьезде вихал хургья коа тІаре оалхазараш лелалеча ферма бригадир, зоотехник Еременко Мария. Ала дезеш да из тха лочкие сий делга хилар.

ХІанз хьатІайоагІаш пятилеткан план оттаеш я колхозе правлени. Оаха лерхІ, хІара шера гулдеш дола деррига фуаш 1975 шу чаккхдаалаш 9 миллионига дІакхоачаде. Иц хургья хов тІара оалхазараш леладеча тха боахама керттера дакъа.

Лаьтта леладара культура лакха йола боахал яха цІи тиллийтар дукха къосац лоттабеш я хІанз колхоз.

Со а колхоза правлени я бокъонца дог тийша я юбилейни шерара заданеш а колхозо толаме кхоачашъергхьарах.

*** Ший сурт хувц лаьтто

Наурски районерча Ленина цІерагІча колхоза илькоалагІча комплексни бригада кхаш Тийрка аьагІа даде. Укхазара лаьтташ гІум уаш, гувнаш долаш да, цудухьа шерра шера ца хаддаш эрзай Іатъхьаш а хиннад. Хьалха укхаза халла итт-пхийтта центнер мара кІа дакхацар гектара тІара.

Кхы дакхха йиш йоацаш дар из? — КамаьршагІа даьд неха лаьтта.

...Тайшача лаьтта хоане. Кхьметтел теша а тешаш Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни агроном Рустам Межидович Рустамов керте латтача бригада къаьст-къаьстача участкашка хІара гектара тІара 40 центнер гаргга «безостая-1» яхача кІин якхха хилаьд.

Массеха шу хьалагІа мишта хьл хьина дІаде долаьна «безостая-1» яха кІа. Лаьтта леладераьшта хийттар кхоачашдар керлача сорто.

— Шийна даь гІулакх колхоца юхаметтаоттаде деза лаьтто. Цу тайпара декхар колхозай дем повестия тІа оттаэьд вахаро ше, практиша, — дуце бригадера.

Лаьтташ делачеча, хьайбеш лелалеча, бьыдаараш кхедечи балхай деш 350 сег ва бригаде. ХІаьта колхоза керттера низ механизатораш ба. Болхашта механизаци ера укхаза йоакхо чІоагІа еш хилар бахьан долаш вІаштІехьдаьннад бригада дІадахача берсаче Іамна дика ... а йолаш дукьалъеха, хьукъам лорабе а хьалхобе а, ерригна агротехнически мероприятеш шоай ханнахьа кхоачашъе.

1969 шера хІара гектара тІара 93,4 центнер из бола ялат даьлар, хІаьта опытни участкера (92 гектар) 39,9 центнер кІа даьлар хІара гектара тІара.

М. Р. Рустамова бригадерча механизаторий коллективо кхоачашдеш дола дешаш — уж да Іалмехен хьалха латтача опытни карагІдьнаьнарош практика ... кхахьар агротехника (культураш дІаера структура) эргайоахарш тоаион.

Къахьегам Іалман ларда тІа вІаштІехьбаккхара элементаш юкъекхахьар къаьстта пайдана хилар зеделар бригаде.

ЛоврхІамаш факташ вІаши вийсьаьчул тІехьагІа Р. Рустамова гучадаьлар, хІара гектара цига дуддаш 600 кубометр хий дехкаро пайда кІеаигагІа луш хилар. Иззал хий шиш дакъа декъаш декха лаьрхІар. ГІулакх миштаа аьлча, бІаьстан юхье, тІадаьниа кІа вІиргаш зовка долча хана, лаьттах тІоадал чуйолийтеш хий дехкар кІелага пайда луш гІулакх да; вІиргий хьачуоза низ ца а кхоачаш, хии пхьедола дакъе лаьтто Іочу а диэ зехьа дай дІадоал. Цхьабакъда, дІа тІехьагІа, вІиргий оин чІоагІденнача, хий дукхагІа эшача тема, из доацаш зуд. Іан кІал гІорехолча ялатий фийгаш кІоаргагІа дохийт лаьттах. Цу тайпара дІадийча чІоагІа эттача шелало хІама ца деш маІхардоал дукхха а дукхагІа дола фу.

Гурахь ялаташ дІадувча хана ца я оалец доаднйт оасал. 25—30 метр шера я доалаш, хьалагІа дІайийна кІалкиина культураш чуйийчаьул тІехьагІа юхедийса лорадеш цІегІаши тІера дІа ца а йоахаш. Фу пайда бола цунах? — Цу тайпарча оасаша эрозех тешнаме лораду ялаташ дІадийна ухеш.

Іилман ларда тІа даьхача зезех цкьаза вІалла дагадоацар хулеш моттигаш а ниййсу. Цу хьакъехьа доаладе мегаргдолаш дика масал да; цкъа дага а доацаш морковкий хьеса тІа бола бевь дашина солар мехкар. Фу хиннад аьнна хет шоана? Гурахь хьукъам чунаьча хана эгара дукхагІа морковкаш гуляйо оалаш тІадахача кІаьда тІара. ХІаьта из мукъагІа, полпрах фатагенах межкдаьтта ростовни вешестЕа элементаш йоалхияга хиннеш хиннад. НРВ цхьа бахьан я лаьттах тахача, дІайийначa хІамий хьукъам чІоагІа лакхбаь ца Іеш, из кхы я массо тайпара оасар вІендаьх дІадовнкхеш йола гербицид а я. Иштта пайдана хул аммиачни селитра 30 процент раствор хий дуллача кана хохашта тахача а.

Уж — массеха масал мара дац кердадераш лоаш бригадировсарпвата Р. М. Рустамова еча уйлаех лаьшц доаладаь. ХІара доагІа цун балха ди — сатем боацаш, боахама гІулакхашта удаш леташ йоккха за. Селлара дукха балхаш, гІулакхаш шей доалашеваь а, тамашийна дика вІаштІехьдоал цуе дешера ха дахе (дагадоккхаргІа балгалдеацкхаргда я пуе оссе а агроном хилар).

ЧІоагІа уйла тІайохийт агронома Рустамова механизаторий, бахкхой дешара. Бригада кхочаш болаш специалисташ бале я, цунах кхочам хетац дуния. «Массаме а деша деза!» йоах цо тІаргІоргтадаь. Цудухьа цар деша я деш. Агроном Мегаев Саіидя тракторист Титов Александра юртбоахама техникума студенташ ба. Кох тІара оалхазараш леладу Бугаева Яхьта зооветтехникума деша игІа, колхохо Повлуглина Вера — экономически институте. Бух боацаш дІахо Іаьхье йиш йолаш яр из списох. Рустамова бригада дукхха членаш деша багІа вуэашка, заочни школашка, партийни комсомольски политически дешара клубашка. Цудухьа хургдолаш да цар къахьегама, материальни стимулирование формаш пайда яара дешаш ниттахетамца, лаьрхха леладеш хилар. Хьамаргба шій масьал, хий дехкача болхлочун къахьегам. Хьахетта бакча балда дукхалга хьежжа а ца иеш, хаяца лоаркІаш яцар цо алаш. Хьукъам дакха кхебаргъ хьежжа толе хІана оттадаш алаш? — лаьрхІар бригада членаша. Лоадамбоацаш гІулакх да йийна хетадургдолаш да цхьаькка а; секлкашта везаранца долгор чудутташ заправка яр. Из бола йош зекха мел дукха минуташ, сахьташ дов ялаташ дІадо сиудаеннача хана? ВОИР-я совето дуйца оттадир из доки...

«Лаьтта тоадча, ялаташ кхезача хайа шаблонаш ца хилийта, директивни методаш нІезитагІа юкъекхахьа гІертаэда, доаш дехьнача хургдолаш болх вІабахьахьожалда» бригадира дІадеха керттердар да. Цар из сийлонца кхоачашдеш хилар хьахьонх царна тайпнача дукхахча совгІаташа, поощренеша. Эгара дикагІа хьахьокх гІум уош долча яххача лаьтай беркат сага хьанаргІа алсамдувлаш хиларо; хьукъам лакха хилар.

СУРТА ТІА: болх дикагІа мишта бе беза яхаш механизатора Г. Солнышкина указане луш ва бригадир Р. Рустамов (аьттехьа латтар).

Г. ЖАЛЫБИН.

Шалья районе Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш районе дика боаш ба. Цхьашу дІадахийтан цар паччахьалкхен плани социалистически декхараш тІехкхоачаш ца деш. Иштта дика ва хьиной боахама фермай боллой укх шера а. Пятилетка дилъагІча шера шурен дулхи доакхара план октябрь беття кховчашъьай колхозо.

Социалистически яхье укх тІехьарча шерашка даим хьалхе лелаеш ба доаркаш Айдамирова Минга, Билалова Элисе, Ибрагимова Хьава.

Иштта, вов Айдамировай групе бетташ пхийтта етт ба. ХІара Іаттагара шера 1900 килограмм шура йоакхкарген дьнна цо укх шера тІайица деахар хІайале кхоачаипдаь а яьна дийрхІачул кхы гІа 235 килограмм шура ныккхай цо.

ЛертгІа Іалашо яьй боахаме Іай доахан йІейхачен дгэви хилийтара. Кхоачамболаш Іалашдаь довкьар фермашта юха хьатІеза дІаоттадаьа.

Хоза лостам болаш да хьайбаш леладерашта салоІам лаьрхІа ферме кийчаь цІа.

— Цу дергиче тха торо хулийтаргья хьайбаш вусоадаьчул тІехьагІа а хьайбай продуктивность лох ца ялийта — йоах ферма бодхлоша. Цудухьа тахан, колхозой съезд хьиеллача дийнахь бІубенна да уж шоай балха толамаш юбилейни шера яхы а лакхагІа хургхилара.

СУРТА ТІА: боахама дикагІбола доаркаш Э. Билалова (аьрдехьа латтар) М. Айдамирова.

Я. Шадиева сурт.

КОЛЛЕКТИВА НИЗ БАРТ ХИЛАРО ЧІОАГІБУ

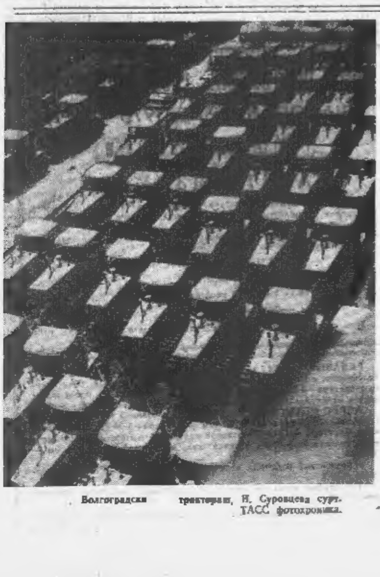

Волгоградски тракторан, Н. Суровцева сурт. ТАСС фотохроника.

Ленински кооперативни планага хьежжа вай мехка ахархой боахамашта коллективизаци е болабьча хьалхарча шера вІашагІъетлар Гудермесски районера «Красный пахарь» яха колхоз.

Шоаттъе шера деГІанхаб артела боахам. Тайп - тайпара реорганизацеш дукхазза а хиннай цунна, хІаьта 1957 шера юха я колхоз йир цунах «Кавказ» аьнна цІи а тилла.

Коммунистически партеи Советски правительствая колхозаш шерьара деГІайоаларан хаддапзза йоакхо яр бахьан долаш, шерагара шерага чІоагІлуш хьенай «Кавказ» яха юртбоахама артель.

Шортта техника хилара торо елар кхаш леладеча а хьайбаш леладеча а къахьегама овсарле дикка лакхье.

Алхха укх тІеххьарча шерашка колхозо ийцай 52 трактор, 6 комбайн, 25 автомашина, дукхха кхьйола юртбоахама техникен инвентари.

Хьайбаш леладерий къахьегам а яштта дикка аттача баьккхаб доьаш леладеча фермашта механизаци яр бахьан долаш.

Укх тІехьарча итт шера эргаьннай Кошкельды яха юрт. ГІалат дарцдаш яьй, катахьа свназ из юрт керда хьалтьный аьлча. Цига хьалаьхьд городерчар хьасаера башха - дика дІенош, хІара коа дилла хий да. Массавахьа а йоагаш Ильича ламппаш я. ЖагІа билла да наькъаш. Колхоза низаца хьалтьный: клуб, берий ясли, почта, медицински пункт, библиотека, бытовой комбинат, баня, хьайра, мехмастерской, бригадашкара станаш, гараж, ялат кІаллоаттаду кхоалешаш, хьайбаш леладу фермаш.

Цу доллача хІамаша колхозхой материальни безам совбаьнахар. Дикка айелар къахьегама оесарле, из бахьан долаш 1958 шера хІара гектара тІара 14,6 центнер мара да доалаш хиина кІа хІанз 24 центнер доаш. ШІадахача итт шера тегарийх шекара свеклайн зьуъкъам диказа лакабеьб. ДІаюзта юртбоахама культурай хьукъам лакхбаларцен общественни хьайбай продуктивность лакхъяларцен цхьана лохбеинаб шекара свеклай центнер яккхарга дІабода мах 72 кепиг, шурий центнер яккхарга бодар — 11 соми 37 кепиг, бежана дулх лакхарга бодар — 10 соми 59 кепиг.

Хьукъами продуктивности лакхъяларо колхозаги бию хилийтар пачІахьалкхенга ялат доххара пхе шера алан хана хьалха 125 процент кхоачашье. цу дакъе кІипа — 146 процент, яукха — 125 процент, ганарашта — 114 процент, шекара свеклана — 150 процент, дулха — 105, шурийна — 183 процент.

Шеко яц, юртбоахама продукташ кийчьера пхе шера план кхоачашьера хьоккхамаш юха шера дукхха лакхагІа хургхиларах, хІана аьлча сийлахь - воккха Ленин ваь бІаь шу дилар белгалдоаккхаш колхозхоша дош деннад Октябра 53 шу дезду да хьатІакхачалехьа кхы тІа а шоаш йоакхача продукце деррига тайпаш доххь, аьнна.

Колхозхой къахьегамах тела мах даххбаро къахьегама дисциплина чІоагІъьай. Укх шера дикагІа йолча агротехнически хенашка дІалийнад гурахь дув ялаташ, бІаьстан юхье культураш дІаюргІйола деррига лаьтташ зяба аьхад. БІаьстан юхье юача культурай фу бондилешка кхоачадаьд. ХІанз шеррача фроантагІа дІайолаьй тракторашта, комбайнашта тайп - тайпарча юртбоахама техникаеш инвентараш ремонт.

Колхозни нахара кердача Устава хьожаргйоалчен из чІоагІдергдолчен колхозхой кхоалагІча Ерригсоюзни съездо аьттув боалхаргба колхозай экономика дІахо айе, цар рентабельность лакхъе.

Кхы чІоагІагІа айлургва юртара къахьегамхой творчески хьежар, яхы а дукхагІа лакхлургіа къахьегама овсарле.

Х. МАХИТАРОВ.

КОЛХОЗХОША КХОДАЬ АХЧА

14 процент дукхагІа хиннад Ростовски областа Большие Крепки яхача юртарча сберегательни кассе дІадехка ахча. Шоай кходаь ахча кассе улладу 1765 саго. Деррига дІалалла улла ахча пайх-аки миллион сомага кховчаш латт.

Юрта я «Рассвет» юртбоахама артела центральни усадьба.

— Мидарра аьлча тохан юртарча кассе ахча улладу тха артела беррингача членаша, — йоах колхоза председатела Денисенко Валентина. — ДІадехка ахча алсамдувлар ахаркой дахалашта общественни боахамигара тІайоагІа доходаш дукхагІа хиларах да. Къахьегамах гарантированни мах телагра шера 1,4 миллион гаргга сом дІадоахийт оаха. Ахча телараз совгІа, колхозо льготни йаьхех дІахен ялат, баьцадараш, сож, кхьйола юртбоахама продукташ. ХІара лелале ший ба боахам — етт, кох тІара оалхазараш леладу.

Большие Крепки яхача юртарча товгени сета тІахкийттай колхоза доходех хьалъь керда ях специализированни тика. Къаьстта чІоагІа етт легкови автомобиляг, мотоциклаш, холодильникаш, телевизораш, мебель.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

СССР XI-гӀа ШАХМАТНИ КОМАНДНИ ЧЕМПИОНАТ

ЛЕНИНГРАДЦАШ ХЬАЛХА БА

СССР цхьайтталгӀа шахматни чемпионатан кхо тур чакхъелла.

Центральни матч. РСФСР — Москва. Къовсам ӀалашӀате биъбенна бар. Хьалхарча доска тӀе гроссмейстер А. Зайцев дика дийзар Д. Бронштейнаца. СовленагӀа, ши пешка хьалхха карагӀаьлар цун. Цул тӀехьагӀа лайвача А. Зайцевна мегар цхьаккха кет ца воаллаш ловза. Р. Холмовни В. Антошинней дукхкача хана вӀаши къийсар ше-ше котвала гӀерташ. Н. Шиянена а цхьаьрра ловза ховра. Цудухьа цхьаккха а кет воалаш чакхдаьлар цар ловзар.

Иштта результат баьлла чакхьаьлар кхы йиъ парти а. Цхьабакъда чакхъьлазна йолча партешка совле Российски шахматисташка я. Хетаргахьа цар аьттув бацна мег.

Цу туре хьалхарча шахьа тӀехьа хӀуьиш хинна грузински шахматисташ Латве командал котбаьлар, счет 8:4 йолаш. ХӀаьта Украина команда азербайджански шахматистел 9:3 счет а йолаш котъьалар.

КхоалагӀча туре керттера матч яр Ленинградан РСФСР-ен командата юкъе хиннар. Гроссмейстерски ловзараш чакхдаьлар цхьаккха кет ца воалаш. Уж да А. Зайцева, М. Тайманавицен, В. Антошина, С. Фурманцен хиина ловзараш. Къеначар доскаш тӀе хиина ловзараш а маларе чакхдаьлар. Мастерана кандидат волча грознекца В. Брюзгина, ленинградерча А. Сазентьевпа ловзаш ший командана ах очко эхьккар. Цхьабакъда, российски шахматисташ эшабир. Ленинградски команда счет 6,5:5,5.

ДӀахо я очкаш йоалаш я латвийски команда, счет 8,5:3,5 йолаш лайзар из Азербайджана командата.

Москвичий аьттув боаш дац хӀанзара гӀулакхаш.

Ловзара къовсам чӀоагӀлу хӀара денна. КӀиралдийнахь 6 сахьата лайзача а йистелаьна йоал ерригга партеш чакхъьдаккар. Иштта ший парти дӀачакхъяккха кхензар В. Брюзгина а. Цу парте В. Брзигин тӀех ва, сакъердаме чакхдала мегаш а да из ловзар.

Чаккхьенний кхо тур. Хьалхабаьнаб ленинградцаш. Цар 24,5 очко я. ШоллагӀча моттиге я 20 очко йолаш Латве команда. Царех 1,5 очко мара кӀезигагӀа яц украински шахматистий, цхьабакъда, уж цхьа матч ловзае езаш ба.

А. ПОГОРЕЛОВ,
республикански категори судьях, спорт судьхо.

ДЕНАЛ

Шоай беррига дезал а сайна, зӀамига волча хана доиз къахьегам дукха безаш вар Устмал. Ше дешаш хинача школе вӀашагӀьоллача дешархой производственни бригаде а белгал вар из.

Хела ха яр из. Хьаьтта чакхбаьннабар Дай-махка тӀом. Дайхенна цӀенкхе а ца нӀшача тайпара эшар къахьегама кулгаш. БоккагӀа болча новкъостех дуккагӀбараш комсомольски путевкаех ударни гӀишлош еча бахар. Устмала лаьрхӀар шоай юртарча «Ильича васкеташ» яхача колхозе балха ваха.

Йоккха дегаондо хиннар къаьнача Ачойна (ништа я цун наьна цӀи) ший зӀамагӀа воӀе воӀах. ВоккхагӀа воле ши воӀ а зӀамига болашехьа [illegible] ха бала, шоаш болча нека сий деши лоархӀаш бар. Цхьабакъда, къаьстта дикахетар цунна зӀамагӀвар — иштта саккеташ волаш.

Устмал колхозе болх бе валавенна тоъал хе яьннар. Цхьан дийнахь ший хьинакъе балхара чу ца воагӀаш хьаьвелар из. Сеготденна нана кхы Ӏе а ца луш кӀаьнка новкъостий болча ъхар, воӀах фу хиннад хьежа. Гуладьлар Устмал комсомольски собрание хьевенна хилар а хӀаьта комсомольско-магирхой бригадаца «гаьнарча мехка» (нанна иштта хетар из) кхат чуэца водаш хилар а. Миштта воаккхаргвар из селла доихача иразах!

Нана, — цӀогӀа мӀккхар Устмалега. цӀен ииӀ хьаеллаше а, — со комсомоле дӀанийцав!

Уж дешаш кхоачаш багаре хьадаьнна а далалехьа юхаварчаккар из цӀогӀара. Дита-дахьа моттиг яцар кразӀ

ХӀанз из ха дагавенча ловалу Устмала ши бӀарг.

— Комсомольски собрани хиннача кхоалагӀча дийнахь соца цхьана комсомольски билеташ хьийцар тхьа итт со сайна болча кагирхоца, — дувц Устмала.— ДагадоагӀа «Лораделахь комсомола сий, хьай боккагӀа боле вежарий сайна къахьегам безаш, уж сайна цӀена хилалехь» аьхаш сайга комсомола райкома секретара дах къамаьл. Колхоза правление лаьрхӀар Устмалийга тракториста говзал Ӏомайта. Шин бетта Ӏомавача хьехархочо аьлар цунга: «ХьатӀэттай Ӏа Ӏайха болх бе йиш йола хан».

Бе долле дийзар трактора ко. Ди тӀехь аттагӀа, тешамегӀа лелайора трактор.

…Ноч-ПалгӀайче цӀабаьхкар СандоагӀар дезал. ЦӀахоачуще а шоай юртарча колхозе веккар кхокхха а вошаї: воккхагӀа вола шинь трактористалла, вӀаьте Устмалас дӀавехар говраш (тракторащ кхоачаш яцар). Ший новкъостаца ферме силос кхалла эттар из.

Цхьан дийнахь массаза а сайна болх а баь аргӀера цӀавоагӀар Устмал. ЦӀаьхха цхьан хӀамах къаьхха говраш юстара лийлкар, ворде хьарцар. ДогӀа делхар, бовд къоалалуш леттар. Лозабьче кога хала садетташ къаӀамара из вордана, «Пхьор доалац дийта йиш яц хьейбаш» из уйла дагара дӀаяьлар.

Бийса хиннар из ферме тьакхаьчача хана. ДогӀа чӀоагӀденнадар. Ворда тӀара силос Ӏойоассаш воаллаш хозар цунна ди къувхаш сайна чӀоагӀа даьнна татам. Ӏамрна доагӀача Баса шина хи юшар яр из. КӀезиг-дукха хе аьлча хьехозар наха хьехха цӀогӀарь. Уж гӀараш шийна хозачаьа хьаьнар цо говраш. Ферма тоа чупӀаккхадар хий, геттара сиха айлуш доагӀар из. Уйла а хе яцар. Воддаше а цхьан кхий чу а кӀаьнка доахан хьадаста эттар. Цо дьыр бӀаргадайна дегаш уралта доаркаш новкъостала баьнар дукха юкъ аьале. Нахкага аьсезар шийла хий, бакъда цхьан минута соцабацар нахь къовсам. Эттара тӀехьара етт хьебоасташ воаллаш Ӏобежар цхьа лен, шоалагӀбар шортта бомаш аттар.

— Арадовла! кхий чура сиха гӀа, — цӀогӀа тохар Устмала, хиво тӀоаддабьа муьшах бь шод хьа ца боастилуш ще воаллаш. Юххера а мукъабьелар тӀеххьара етт. Кхий чура арааьлар зӀамига саг. Бакъда, хӀе аьнна из аревоаллаше а вӀашкадахар кхий. Иштта, цхьаккха а кӀел ца дусаш кӀалхардаьхар деррига хьайбаш.

Цу бусса дукхха хьийнар Устмала нана ший зӀамагӀа воле воӀ чуварге. Бакъда из чуванзар. Са аьхкъухар, цаӀ хиннад, кхаш. Хиле а хиннадар цуч дагардар бакь. Цу бусса дукха къахьийгар лорашо Устмал вазаре дӀе ца хьестийта гӀертеш. Из царна кераг а даьлар. Ши бутт сонгӀа ха яьлча ший боахаме, хӀанз «Джамка» совхозе, цӀенара аьзза вола къонах. Бакъда, деигара ди массаза доал делагӀа хувар болх ба, ладугӀацар когаша, хӀаьта а из нагага дӀа це хайтарал совгӀа, цо а цох теша тигацар цо. Массеки ди дьача бохх беш воаллачара болхезар вягар из: когаш дӀалелацар. ХӀаьта кхи а кӀезиг-дукха ха яьча когашкера доладенна лезар юкъага даьлар. Шоай кур дир дикагӀа болча вораш, бакъда, ладзар тӀехьашка двиксе магензар. Из дар 1958-ча шера. ХӀанз цхьайтта шу да Сандов Устмал меттара ца гӀоттащ улле, бакъда, ше дахьох дакхе ца валарал совгӀа цох доивзал ду цо.

НагахЬа сайна хӀанз цӀавкхи а сона на гӀулакх нийсделча хьалхайса даьр дергдар аз, — боаш Устмала.

Вицлац шоай новкъост совхоза къахьегамхошта, школа дешархошта, комсомольцашта. ВӀалла йодий ца ховш йода ха дошача кхинхаех, дукха дезаденначарах къамаьл дешше а. Къаьстта сакърдаме хоташ дувц Устмала дешархоаца, комсомольцашца Островсие Николая «Мишта чӀоагӀлора болат» яхача юкъакх. Ший дег тӀа сагота хилча Островскеца даговоал уш, тӀехха паргӀата воал.

Къонахчала вехавац дукханна шарашка меттара ца гӀоттащ улла дог майра кӀант. Из гӀерт общественна пайдане хила, хьалхувш йоагӀача комсомоланна тӀехьен къахьегамен традицешца кхетам балара комсомола новкъостал де.

М. РАШИДОВ.

Санитарни дружинай яхьаш

В. И. Ленина памятника юххестала тӀа зизай керсаш Ӏоехха хьатӀаухар районни командаш. Цул тӀехьагӀа Революце проспектах С. Орджоникидзе цӀерагӀарча стадионагахьа дӀалестар херта тӀа кӀай йовлакхаш а тохкаш цхьа сех цӀе жӀаргаш тӀадола зигаш а хьерташ бола нах. Уж бар шоатта дийнахь Ӏурра Грозне традиционни республикански елете гулбенна санитарни дружинай членаш. Ерригга а 14 район яр цу дийнахь яхьашка дакъа лоацаш.

С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе наьах хиначул тӀехьагӀа дӀайоалу яхьаш.

Дика хьекхамаш гайтар яхье Грозненски района шурий совхоза санитарни дружина. БӀарг тӀаотташ да хоза кийчдаь цар дена стенц. Це хьагойт дружина членаша мел бу болх. Укказа я дӀадахача шерашка укх тейпарча яхьашка хьалхара моттигаш яьрах парча тийина кубкаш а. Сарральа яхьай ятогаш йича хьалхара моттиг Грозненски района шурий совхоза сандружина яьккхар. Царна елар ЦӀеча жӀарген ах беттем республикански комитета дӀа хьа теха кубок. Из команда гӀоргьа Ростове зональни яхьашка дакъа лаца. ШоллагӀа моттиг яьккхача горда Грозне Заводской района крекинг-завода сандружинина цӀе яьннел елар. Яхье кхоалагӀа моттиг яьккхар надтерачна. Царна дийцадж дохар.

Кеттьаьннача дружинай лемандирашта ЦӀеча жӀарген ах беттем республикански комитета Сийлаха грамоташ елар.

СУРТАШ ТӀАЗ (лакхахьа) Грозненски района сандружина хиле «чов хиннача» хьалхара новкъостал деш я; (лахехьа) котьяьннача командана кубок дӀалу.

В. Юнцевача сурташ.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

ХЕЛЬСИНКЕРА ПЕРЕГОВОРАШ

Финлянде столице Хельсинке дӀахо дувцаш да 17 ноябре юххьанца дуйне доладаь, стратегически герз Ӏоаделга юкъоэрца дувзаденна дешаш. Цу лоархӀамеча проблемах лаьца еча переговорашка дакъа лоац Советски Союзей ВӀашегӀкхийттача Штатийн викелаша. Цхьабакъда, цар лоламга чӀоагӀа уйла тӀакхийта ладуогӀ дуней тӀа эггара юстарагӀа йолча мехийгашка в. Переговораш дӀайоладеча юххье ше яьча хаьшена тӀа советски делегацена керте латтача В. С. Семенова белгал ив доккхара, стратегически герз юкъоэр а хӀаьта цул тӀехьа гӀа кӀезигдар я советски американски хелкъий меттел, дунен тӀарча дерригача кхыча мехкий халкъий а вахара хьаштаца из яххара хургдар.

ХӀанз гера дӀадаккхара дешаш дувцаш бола ООН-а Генеральни Ассамблея XXIV-ча сесси делегаташ раьза хинна бе советско-американски юкъхьанцара переговораш Хельсинке дӀайолажларах. Цар уж могаш барт вӀашгӀехьбаларга боллача новкъа бахкхе лоархӀаме тӀа из хилярах терра. Цунна дувзаденна дукккача делегатеша белгалдовх, ядерни герз доврже па дарах долча договорах керда печчахьалкхенаш хьатохаза в из сихагӀа чӀоагӀдаша в дарг ца хилар.

Цхьабакъда, харцахьа хургдар, нагахьа сайна цу тайпарча ядерни герз соцадар сайна долча чоалханеча леша соглашени ярга бода никъ атта хургба аьнна хийтача. Капиталистически дунен тӀа кӀезига дац дукха адам хӀаланлергдолаш йола керд-керда средствааш дӀахо а хьаяр меттел, тӀа-тӀа алсамьяхар а дезаши аьнар оттиши дола низаш.

Цу хьалашка советски делегаце кулгалхочо белгалдаьккхар, вӀаши мегаш бола барт вӀаштӀехьбаккха бокъонца уйла йолаш шаккхе оагӀув хуле, гуччахьара халонаш духьаленни эшакъургӀолаши эшие езаши хилар а кхетаме решенеш тӀакъадургхилар а. Советски Союзах лаьца аьлча, цуц деррига низаш бокъонца цу гӀулакха тӀадерзадь да.

ИТАЛЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ НИЗ БОЛА ОАЗ

19-ча ноябре 20 миллион хӀана ваш аьнна вола саг, мадарра аьлча мехка баха беррига къахьегамах. Чулаьца чиннача массане юкъарча 24 сахьата забастовка дог теша а деш бахьдир Италера классови къовсамаш дӀахо а тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа дагӀаухаш хилар. Цхьа фронт а яь гӀеттай Италера кхоакхе в йоккха профсоюзни центр, тайп-тайпара политически уйлаш йолаш бола нах — коммунисташ, социалисташ, католикаш, социал-демократаш, парте боашараш. Болхлоашен гӀулакхерча наьаьен цхьана забастовках дӀакхийтар ремесленникаш кагий торговцаш.

ХӀанзара къовсам из яле а е кхьяле а йолча къахьегамхой категоре къахьегама хьалаш тоададаь рен къахьегамах тела мах лакхбаь реш хьекъехьа денна дӀадехарий доазовел арабаьннаб. ЧуӀе цӀенош хьалдара, социальни реформаш чакхъехара дахьъе кердa политикъа чакхйоаккхилга дӀадехаш яр забастовка. Забастовка еш бараша хоадамболлаш дӀадехар гӀишлошъю монополени лаьтташта спекуляцеш леладараш бе боххилга, мальаш, уьяртплата юхакьолла манотга лакхлулга юкьсоцадар, мехка шерра шера дукхагӀа чӀоагӀлуш латти чуӀеча цӀеной кризис мелъар духьа пачхьалкхен правительствон юкъегӀортилея.

Из проблемаш яра хилар атта кхетадулаьргла, нагахьа сайна алхха укх тӀеххьарча шин шера квартплата Итале 20 процент лакхденна хилар теркалдича. Цо дӀалоаш къахьегамхой алапех 25 процентагара 50 процентаге кхачалце. коммунальни гӀулакхаш дарах тела мах боашаш. Дукхача продуктайн хилапза даргдоакача товарийн мальаш мехка тӀа-тӀа дукхагӀа лакхлуш латтача хьалашка да из а.

19 ноябрера йоккха выступлени — еплаштаре эргаломаш яр духьа Итале къахьегамхоша лоаттабеча къовсама этапех цаӀ. Укх гергтарча хана кхы а массеех керда массаие юкъара забастовка чакхъякха лаьрхӀад, белгала аьлча, унахцӀеш лорадрсн налоговн реформаи хьакъехьа дӀадехараш хьаллоацаш. Цу тайпара, хӀанза чуа гӀехьагӀа кхы тӀа а чӀоагӀлургболаш бе къовсам.

ИНДИРА ГАНДЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ХЬАЛЛОАЦАШ

КӀиръенна латтача политически къовсама хьалашка хьайийллар Деле индийски парламенте Ӏаш сесси. Индийски къаман конгресс (ИНК) яхача парте парламентски группана хьалхашка ше къамаьл даш, премьер-министра Индира Ганде белгалдаьккхар, «Ӏалахьате йоккхий хлонаш» правительства эшие саэргхилар.

Мехка чухьара политически хьал кхоккадаьара керттера бахьан да Индийски къаман конгресса кулгалхошта юкъерча, «Синдикат» оалаш йолча реакционни группировка леладу гӀулакхаш. Барт эгӀабеш йолча цу группировка политика ИНК парламентски группана юкъе правительствана духьалара къаьстта фракци хьахиларга кхоачадаьа гӀулакх.

Цул совгӀа, эггара лаьттехьарча низашца барта бахаб «Синдиката» кулгалхой. Премьера заместитель хинна Десаи ИНК председатель хинна Камараджи массехказа вӀашагӀкхийттаб «Сватантара» яхача эггара реакционнегӀа йолча парте лидерех цхьанеца Масанеца.

Халкъах долча дукхача адамаша цхьатарра хьаллашар Индира Ганде правительство. Столице а мехкарча дукхача кхыча городашка а дукхха эзараш болча наьха демонстрацеш хилар укх деношка. ЦӀенхашта юхатехар реаци. Индира Ганде правительства прогрессивни эргалоэцаш машар безача араьхарча политика никъ шоаш хьаллоацаш хилар хьакхайкадир Индийски къаман конгресса парламентски фракцерчи ИНК-а моттигерча организацешкарчен дукхха в дукхагӀа бараша. Индира Ганди премьер-министра постера хӀаккха реакци гӀертара духьаллылар Инде шерра общественность а. Керттерча принципиальни дешаша правительства арахьарен чухьарен политика хьаллоацаш хилар хьакхайкадир Инде Коммунистически парте, компарте шолагӀча говзо, «Дравида Мунетра Кахагам» яхача парте, халкъа-социалистически партегарча депутатий цхьан дакьо, вӀашагӀкхийттача ший лоӀамеча группа, дукхагӀа болча шоай лоӀамеча депутаташа.

Юххера а, эггара дьалха низаш къовсаденнача хана, «Сватантра» викало дӀачуенней реакце дерригача низаша хьаллаьаши йола правительствана духьалара резолюци тӀехьашка кхесар 166 голос дукхагӀа хиннараша. Парламенте эггара хьалхе аьча голосованех хьахиннараш дьнхар «Пэшна геральда» кхача газета «парх аьнпа йохаль «Синдиката», «Джан сангха», «Сватантра» союз эшар» а лоархӀаш.

ЛИВИ КЕРДАЧА НАЬКЪА ТӀА ЯЬННАЙ

Триполера хоам кхаьчаб, Ӏарбий дунен чу эггара къонагӀа йолча Ливийски Ӏарбий Республика доал деча революционни совето мехкарча ерригача кхыча мехкий банкашта национализаци яь хилараx. Керлача ливийски Ӏаьдалаша яьча цу решене дӀакъовл мехкдаьттано бӀаьхий болча цу мехкара малхбузехьарча монополеша Ӏалахьате доккхий пайдаш дӀаувзаш хиннача лоархӀамегӀарча каналех цаӀ. Английски капиталозоно беча хоамагӀа, «Бэрклейс ДКО» яхача йоккхагӀа йолча банкех цхьанне ливийски филиало, масала, укх тӀеххьарча ворхӀ шера ший активаш 4,5-зза алсамъяьхай. Цудухьа нийса а национализаци мехка экономика кхыча мехкий влиянех мукъаяккхара тӀадерзадаьча лоархӀамегӀарча гӀанех цаӀ сайна лоархӀаш яьшхача Ливе премьер - министра Махмуд Акль Макрибе заявлени. Банкашта национализаци яра хьакъехьа яьча решене, укх шера 1-ча сентябре монархи дӀаяьккхачен республика хьакхайкахьлен къонача ливийски эпсараша чакхйоахача кхыча прогрессивни эргалонаша а сайна, хьахьокх, чохх дукхха хе хьалхагӀа деза ОАР, Ирах, кхыдола Ӏарбий мехкаш долхача оаькъагӀа баха безам болаш хилар.

Цу тайпара эргалоаш чакхйоахилга хӀанз халача хьала тӀа отт боккха стратегически лоархӀам болаш хинна ца Ӏеш, Ливерча кердача режимана духьала къовсам лоаттабера пайда эзаш а йола англо - американски тӀема базаш хӀанз а мехка территоре тӀа хилара. Масала, Уилус Филдсерча американски базага гӀолла контрабандни новкъаца герз тӀахкихьад монархически заговор яр духьа. Цудухьа революционни совето США-гей Англеги вотзаш яхьийтай Уилус Филдсера, Эль-Алехера, Тобрукера шоай базаш цар дӀайоахилга хьатехаш. Ливийски халкъ, хьакхайкадир мехка оборона министра Адам Аль-Хаввааа, «тӀеххьара сег велша латаргда кхыча мехкий влиянех шоай мохк мукъабаккхар духьа, тха территоре тӀара империалистически базаш дӀаяхар духьа». Кхы тайпа альтернатива яц Ливе, белгалдаьккхар министра.

Империализмане духьала лоаттабеча къовсаме Ливе кулгалхоша ког гӀертолга ю Ӏарбий кхыча мехкашкарча прогрессивни режимех. Цар ОАР-аген Суданаген предложеие еннай кхаь мехка юкъе яхххан массе оагӀорахьарен цхьана гӀулакхаш лелаэра хьакъехь. Ливийски правительства цу тайпара вошиш — империалистически реакцена гарга Ӏарбий солидарность чӀоагӀьара гӀулакха юкъе доккха дакъа лапар.

Г. ШИШКИН,
И. ЛАПИЦКИЙ,
Ю. НЕЧАЕВ.
(ТАСС).

США. «Аполлон-12» яхача космически кема экипаж (аьрдехьара аьттехьа) Чарльз Конрад, Ричард Гордон, Алан Бин бетта тӀа бехале хьалхагӀа.

АФП—ТАСС сурт.

«АПОЛЛОН-12» ЛАЬТТАНГАХЬА ДОАГӀА

НЬЮ-ЙОРК, 22 ноябрь. (ТАСС). Кхо космонавт тӀа а волаш дола «Аполлон-12» яхь космически кема хӀанз, сагалдахача бархӀагӀча дийнахь, Бутт — Лаьтта наькъагӀа доагӀа.

Селхан ах бӀеса йоаллаш селеноцентрически орбитагӀа 45-гӀа го бояккхаш йолча хена кема керттерча блока экипажо маршеви двигатель болх бе йолайийтай цу орбита тӀара Лаьттангахьа боагӀача наькъа траекторе тӀа ялга Ӏалашдара. Из маневр чакхъяьаккхар космически кема Бетта бӀарга ца гуча оагӀорахья долча хана.

Кема ЛаьтгангахЬа боагӀача наькъ тӀа дальнна дукха ха яллехьа аргӀанара телевизионни сеанс чакхьяьккхар осмонавташа. ЛайрхӀачуя кӀезита хьалхагӀа дӀайолайир цар из, кема Бетта сов гаьна далалехьа тӀехьашкахьа букаш бод из хьаьокха дикагӀа горо хилийтар духьа.

Тахан делкъел тӀехьагӀа Бутт—Лаьтта наькъагӀа эггара хьалхара коррекци е лаьрхӀад, цхьабакъда, цар из ца е тарлу. Цул совгӀа, навигационни земаш доахилга оттадаьд.

«Аполлон-12» Ӏодоссаве лаьрхӀача районе. Самоа яхача гӀайренна кхе кхаьчад из лохачакӀалхардовккхача группа флагман «Хорнет» яха авианосец.

Социализма мехкашка

ЧЕХОСЛОВАКИ

Чехословаке къаман турпала Ян Шеермана догӀа памятник хьадийллад Праге. Из хьадоллаш цига бар: КПЧ ЦК Хьалхаро секретарь Г. Гусак, КПЧ ЦК Президиума членаш, ЦК секретараш, ЧССР Федеральни собране викалаш.

Гулбенараша хьалхашка къамаьл даьча КПЧ ЦК Президиума членa Я. Пиллера белгалдаьккхар, Ян Шеерма — бокъонца хоача патриота, дог тийшача революционерен интернационалистен деррига вахар — вай хане хьалхашка уттадеш дола керттера дешаш къестадирца коммуниста принципиальни никь лелабаш ангара дола теша хомад. Ян Шеерма вийна 25 шу дизар белгалдоаккхаш, аьлар цо, цун вазкеташ дагаух вайна: Чехословаке Коммунистически партенен деррига вай халкъан — тешаме гӀулекх дар, пролетарски интернационализма принципаш тӀе хилкъашта юкъера доттагӀал бахьан долаш къовсам лоаттабар, Советски Союзаца вай доттагӀал бӀарга са сайна лорадар.

ХАОТТАМ

Тахан республика гӀоллен Грознен хувлалуш морхаш я йолаш, йоачан а йоацаш, делккъелца цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба - малхбоалехьара гӀаьхкхьача боврана мух а хьеккаш ха хила а фегира температура республика гӀолла 7—12, Грозне 9—11 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу. ДӀахорча шин дийн шин буса кӀезиг - дукха, ла чакхйоалаш новагӀо морхаш а йолаш цхьацайолча моттигашка аьсӀо догӀа а далхаш, малхбузехьара лаьгӀо, гӀаьхкхьача боврагга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегира температура 26-ча ноябре бийсанна 2 градус йӀовхалгара 3 градус шалагга кхоачаш, дийнахь 12 — 17 градус йӀовхал йолаш, 27-ча ноябре бийсанна 0—5 градус, дийнахь 7—12 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгӀа, хьажа

РАДИО
25 ноябрь

6.30 — «Юрта Ӏуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Серлало» газета обзор. 8.35 — «Гаянэ» яхача Хачатуряна балетацара фрагменташ. 8.45 — РадиоладувгӀархой письмойх (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 16.20 — Шелковский района моттигерче вещание редакцес къамаьла ду (эрсий меттала). 16.30 — Коммунисташ хьалха ба (гӀалгӀай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.00 — Лирически ашараш. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — Юртбоахаме знамей школа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

20.30 — «Ха». Информационни программа. 21.15 — «Уккаэра хьавеьккин» яхе телевизионни фильм.

ТЕЛЕВИДЕНИ.
25 ноябрь

10.00 — Колхозхой Ерригсоюзни 3-гӀа съезда хьалхара хетехь программа. 18.00— «Юрта вакар» (гӀалгӀай меттала). 18.35— «Пролетарски лоӀам» яха документальни фильм (нохчий меттала). 18.55 — Сийлахьволчей хадел доламе. Россе художникий творчествера Ленина образ (нохчий меттала). 19.15 — Телевизионни нерладараш (нохчий, эрсий меттала). 19.45 — Отказ, толаш, секундаш. 19.55 — Шоана, бераш. 20.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.35 — Передачай программа.

РАДИО
26 ноябрь

6.30 — «Юрта Ӏуйре» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Кутузовен Кузнецовен илли. 8.45 — «Къона тӀехье» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Профкомна балха денош (нохчий меттала). 16.15 — Радио инструментальни ансамбла выступлени. 16.45 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къонах» (нохчий меттала). 20.00 — «Шоана кхалнах» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала). 20.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ.
26 ноябрь

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Телевизионни керладараш. 18.20 — Хоамаш. 18.25 — Ленинизм вай байракх я. ХӀанзара керттера революционни отрядаш. 18.45 — Советски Союзе шахматей командин хьалхара моттиг йаккхар. Ленина цӀерагӀа долча культура ШагӀара трансляци. 19.35—Вa Дьяхен ашараш. Узбекски ССР. 20.25 — Передачай программа. 20.30 — «Ха». Информационни программа. 21.00 — Спортивни передача.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТА ДЕШАРАШ!

ДӀАДОЛАДЕННАД 1970 ШЕРА

„СЕРДАЛО“

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета кхау буьзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гӀишлошьеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждениешкарча, общественни организацешкарча кепайзаэуй доржахеча «Союзпечата» общественни уполномоченнешка а гӀолла.

ГАЗЕТА ЯЗДАЙТАРА МАХ:

1 шера — 2 сом 12 кепиги;

6 бетта — 1 сом 56 кепиги;

3 бетта — 78 кепиг;

Дит ма лелаш! 1970 шера «Серлало» газета хенахьа язде

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—3-30-11; беккхохана секретара—3-34-93; партийни вахара, культуран, промышленностен отделаш—3-42-38; Юрта бахаман письмойн отделаш—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-93; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-38; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револцие проспект, 7/34.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ05234 Заказ № 5134.